

SLOVENSKI TADRAN

LETO IV, ŠTEV. 10

Koper, petek 4. marec 1955

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

OB OSMEM MARCU

Od leta 1910 praznujemo osmi marec kot praznik delovne žene, tiste delovne žene, ki se zavestno bori za svojo enakopravnost in s tem tudi za enakopravnost vseh delovnih ljudi, neglede na spol, narodnost ali barvo kože, tiste delovne žene, ki se zaveda, da je žensko gibanje poglavalno iz istih korenin kot delavsko gibanje, in ki zato ve, da iskren bореc za socialne pravice v svojem prepričanju ne more in ne sme ločiti to dvoje. Napredna ženska gibanja so si bila od vsega začetka na jasnem, da si morejo žene izbojevati svoje pravice samo v skupnem boju s tistim družbenim razredom, ki se bojuje za tak družbeni red, v katerem ne more biti izkoriščanja človeka po človeku, to se pravi v skupnem boju s proletariatom, ki mu je cilj socializem.

Tudi me, Jugoslovanke, nismo dosegle svoje enakopravnosti po naključju, temveč zato, ker so si jugoslovanski narodi v času NOB pod vodstvom delavskega razreda, s katerim smo se enakopravno s puško bojevale tudi ženske, izbojevali poleg nacionalne tudi socialno osvoboditev. Tudi zgodovina je zapisala, da slovenskega in ostalih jugoslovanskih narodov niso osvobodile samo moške roke. Naša ljudska oblast je to enakopravnost tudi uzakonila.

Toda zastarela miselnost, ki smo jo sesali z materinim mlekom, zdihovali v šolah in nas je spremljala na vsakem koraku, ta miselnost je ponekod še živa. Zato je še vedno potreben boj, čeprav na drugačnih osnovah kot nekoč. Danes je naša miselnost uzakonjena miselnost in

naš boj mora veljati temu, da postane resnično vladajoča miselnost, ki bo slehernega človeka preprijala do zadnjega vlakenca. Tudi to miselnost naj naši sesajo z materinim mlekom, vdihavajo v šolah in naj jih spremlja na vsakem koraku. Le tako bomo obvladali misli in čustva slehernega ženske in slehernega moškega. Zakaj ženska, ki se ne zaveda svojega položaja v družbi, svoje družbene dolžnosti, človeške veljave in svojih pravic, je kakor delavec brez razredne zavesti. Moški pa, ki mu ni do tega, da bi se ženske resnično osamosvojile ali ki temu celo nasprotuje, je nazadnjak, pa čeprav ima polna usta lepih in naprednih besedi. Odnos do reševanja ženskega vprašanja je mnogokrat preizkusni kamen naprednosti človeka.

Prva leta po osvoboditvi se je pri nas veliko žena vključilo v politično in družbeno življenje. Zadnja leta pa opažamo, da jih je, čeprav aktivno sodelujejo v vseh društvi in na zborih volivcev, sorazmerno manj kot takoj po vojni v skupščinskih, okrajnih in občinskih, odborih ter upravnih odborih podjetij in zadrug. Toda če pomislimo, da so bile razmere med vojno in takoj po vojni izredne, da je revolucija nujno pritegnila ženske k tesnejšemu sodelovanju, tedaj tudi lahko razumemo, da se je zdaj, ko se je življenje normaliziralo, marsikatera umaknila iz javnega življenja. Marsikatera se je umaknila, da zadosti svojim materinskim potrebam in dolžnostim in se bo potem, ko bo bolj prosta, še z večjimi življenjskimi izkušnjami ornila nazaj.

Mlada generacija še ni mogla vstopiti v javno življenje, saj je po

vsem svetu tako, da se začno ženske javno udejstvovati šele takrat, ko vsaj v glavnem izpolnijo materinske dolžnosti in imajo tudi že določene življenjske izkušnje.

Če upoštevamo vse te okoliščine pa še zaostalo miselnost, je odstotek žena, ki jih je razgibala revolucija in doba izgradnje po njej, vendarle velik, saj se udejstvuje v javnem življenju pri nas sorazmerno mnogo več žena kot kjerkoli drugod po svetu.

Seveda bi bilo napačno, če bi se zadovoljili s to ugotovitvijo in držali roke križem. Hitri razvoj naše socialistične demokracije zahteva sodelovanje slehernega državljanca, slehernega delovnega človeka, tudi ženske. Pred leti, ko so tovarne preozel delavci, je razvoj pritegnil delovne množice k samupravljanju. Danes smo v dobi ustanavljanja komun, ki pomenijo večjo možnost udejstvovanja in večje pravice v odločevanju za vse delovne ljudi. Na taki ureditvi bo slonela naša družbena skupnost in prav tukaj čaka tudi žene veliko družbeno delo.

Tako nam osmi marec ne bo samo simbol revolucionarnih teženj in bojev za ženske pravice, ampak tudi simbol obvez, dela in aktivnega udejstvovanja pri reševanju mnogih problemov, s katerimi se ukvarja vsa naša družbena skupnost. Samo naša polna aktivnost nam bo omogočila, da bo naša zakonita enakopravnost postala dejstvo in stvarnost.

Prizadevanja za ureditev in povečanje oljčnih nasadov na Koprskem

V prizadevanjih za gospodarski dvig koprškega področja posvečamo med drugim posebno pozornost razvoju kmetijstva in dvigu kmetijske proizvodnje. Pri tem je velika skrb namenjena ureditvi in izpopolnitvi že obstoječih oljčnih nasadov in zasaditvi novih površin z mladimi oljkami. Tako se bodo oljčni nasadi v letošnjem letu, razen tega, da bodo urejeni in izpopolnjeni z nasadom manjkajočih dreves po sadovnjakih, povečali za nad četrtino sedanjih površin (27%).

Obalni pas severozahodne Istre ima izredno ugodne pogoje za gojitev oljk. Primerna klima ugodno vpliva na njihovo rast, razen tega pa je ravno pravšnja, da se ne more obdržati in razviti oljna mušica, ki je največji sovražnik in škodljivec oljčnih nasadov. Sadovi koprške oljke se odlikujejo po kakovosti in po visokem odstotku olja, ki ga vsebujejo. Ker se je tudi drevje prilagodilo posebnostim podnebja, koprške oljke prenesejo precej nizko temperaturo.

Na področju koprškega okraja je bilo po večjih ali manjših strnjanih nasadih brez številnih posameznih dreves zasajeno okrog tristo tisoč oljk. Izredno huda zima leta 1928/1929 pa je kruto prizadela vse področje in posebno uničevalno gospodarila med oljkami — nad polovico jih je popolnoma pozeblo. Danes je na tem področju le okrog 120 tisoč dreves, pa še od teh so mnoga zaradi visoke starosti že precej opešala. Najbolj razširjena domača vrsta, ki se v teh krajih tudi najbolj obnese, je tako imenovana »Belica« (Bianche-

ra). Njeno gospodarsko vrednost je potrdil tudi Zavod za pospeševanje gospodarstva pri OLO Koper, ki je ugotovil, da je bil povprečen donos te sorte v lanskem letu skoraj 23 in pol kg olja iz 100 kg oljčnih sadežev, medtem ko je pri drugih vrstah bil donos le nekaj nad 17 in pol kg olja iz 100 kg oliv.

Zavod je za napredek oljarstva storil zelo veliko in dosegel pomembne uspehe. Izvršil je nad 200 analiz najrazličnejših sort oljk in je na njihovi podlagi tudi ugotovil, da temu področju od domačih vrst najbolj ustreza Belica. Daje na drevo največ sadežev in z največjim odstotkom olja, razen tega pa je tudi najbolj odporna proti mrazu.

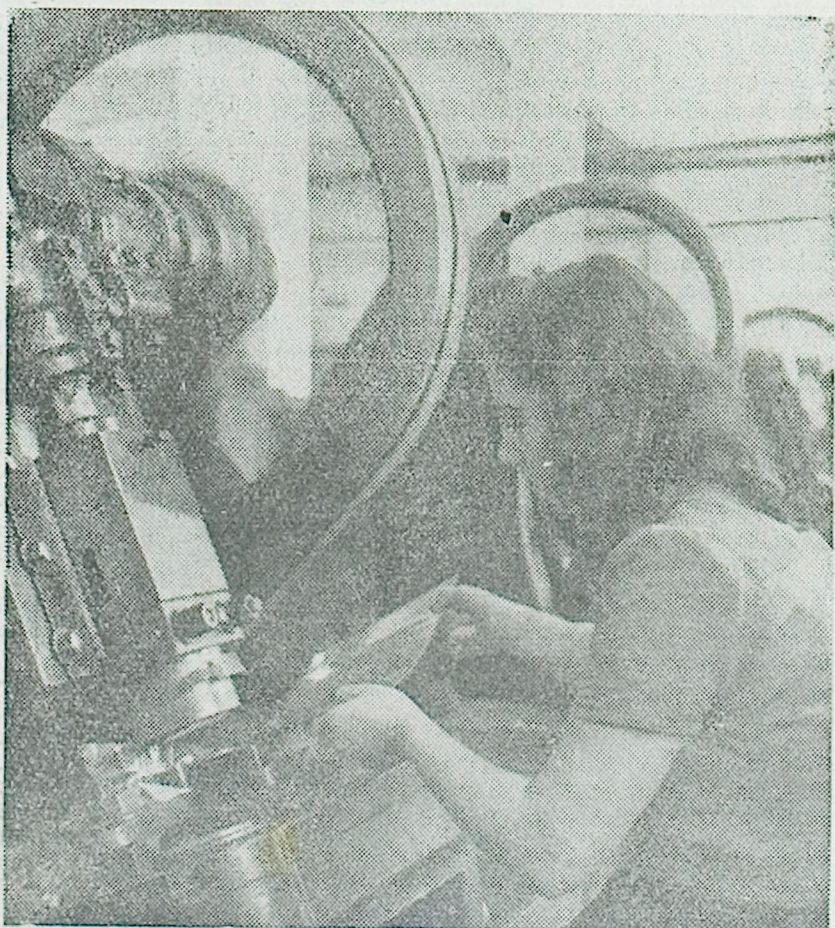
Zavod je tudi pobudnik največje letošnje sadjarske akcije. V koprskem okraju bodo letos zasadili 200 ha novih oljčnih nasadov s sadikami, ki jih je Zavod uvozil iz Italije. 33.000 jih je in OLO Koper je zanje plačal 20 milijonov lir. Razdeljene so bile proti malenkostni odškodnini kmetijskim zadrugam v Smarjah, Dekanih, Bertokih, Pobegih, Marezigah, Vanganelu, Smarjah, pri Sv. Antonu, Sv. Luciji, v Sečovljah, Izoli, Strunjanu, Gračiščih, Črmem kalu in v Koprju. Sadili bodo v glavnem sorte »leccina« (Leccino), ki daje velik odstotek olja, razen tega pa bodo posadili tudi 8000 oljčnih dreves vrste »Ascrolana tenera« in »Santa Caterina«, ki dajeta dobro namizno olje. Sadeži teh sort so izredno debeli in odličnega okusa ter posebno primerni za konzerviranje. Obe sorti dobro prenašata nizke

temperature, zahtevata pa dobro obdelano in gnojeno zemljo. Tri velike nove oljčne nasade prav za namizno sorte bodo uredili na posestvu Debeli rtič, v Kortah in na Briču. Skupaj bodo tam zasadili okrog 4000 oljk. Saditvi, ki jo je prav te dni sicer nekoliko zavilo slabo vreme, povsod prisostvujejo strokovnjaki ZPG, ki svetujejo in strokovno pomagajo sadjerejem.

Zavod za pospeševanje gospodarstva je tudi odločil, da bo začel gojiti oljčne sadike doma. V ta namen je že dobil primerno zemljišče v Ankaranu, kjer bo lahko gojil okrog 50 tisoč sadik. Na enem in pol ha bo uredil poskusno sajenje kakih 40 sort oljk. Tako bo najlažje in tudi najbolj zagotovo ugotovil rast, rodovitnost, odpornost in druge važne podatke za izbiro sorte, ki bo našemu področju najbolj primerna. Zavod razen tega proučuje tudi različne načine razmnoževanja s semenom, koreninskimi poganiki, potaklenci in podobno. Letos bo tudi prvič preizkusil angleške in danske preparate za ukoreninjenje potaklencev, tako imenovane hromone, razen tega pa tudi hromone, ki preprečujejo odpadanie plodov pred dozorevanjem.

Veliko in na zunaj skoraj nevidno delo Zavoda za pospeševanje gospodarstva bo tako rodilo ob upoštevanju vseh njegovih navodil in nasvetov vidne uspehe in gospodarsko korist tudi na področju oljarstva. V prihodnje bo potrošnikom koprškega okraja zagotovljeno dovolj in dobrega domačega olja.

R. B.

21. SEJA OLO POSTOJNA

Sprehod PO SVETU

Kampanjsko delo nekaterih uradov povzroča gospodarsko škodo

V ponedeljek je v Ankari začela z delom III. konferenca zunanjih ministrov Grčije, Turčije in Jugoslavije. Konferenca je posebnega pomena, ker bodo na njej obravnavali mednarodne dogodke v razdobju od zadnjega sestanka na Bledu, hkrati pa tudi zaradi tega, ker je prav te dni preteklo dve leti od sklenitve balkanskega sporazuma. Zato bodo državniški Turčije, Grčije in Jugoslavije lahko ob tej priložnosti ugotovili sadove te zveze ob njeni drugi obletnici. Na prvih sejah so se ministri posvetovali tudi o balkanski posvetovalni skupščini in razpravljali o dokončnem besedilu statuta. Sklenili so, da se konferenca smatra kot konferenca Stalnega sveta, ustanovljenega s 4. členom blejske pogodbe. Razgovori se razvijajo v najprihvatnejših odnosih ob izmenjavi gladišč treh vlad, ki si prizadevajo še razširiti in poglobiti medsebojno sodelovanje.

Francija je po skoro tri tedne trajajoči hladni krizi dobila novo vlado. Narodna skupščina je izglasovala zaupnico z 59 glasovi večine. Mendès-Franceov naslednik je neodvisni republikanec Edgar Faure. Program njegove vlade ne prinaša ničesar novega, še manj pa nekih korenitih sprememb. Nehote se pri tem vsiljuje vtis, da je pač prišlo do sestave nove vlade zgolj zaradi trenutne rešitve krize, saj program po svoji vsebini ne more zadovoljiti niti prejšnji vladi naklonjenih niti nasprotnih političnih skupin. V načelu ima nova vlada namen nadaljevati prekinjena pogajanja v Tunisu in si hkrati prizadevati, da bo čim prej urejeno vprašanje ratifikacije pariških sporazumov. Med tem pa je njen notranji gospodarski program slabo preciziran in samo površno nakazan.

Po sporu, ki ga je izzvalo v italijanski hladni koaliciji vprašanje agrarnih pogodb, je kazalo, da bo morala Scelbina vlada preživeti težke čase. Skupina liberalcev se je namerč uprta kompromisnemu predlogu vlade in grozil je razdor v vrhovih omenjene stranke. Ker bi to lahko povzročilo hladno krizo, je bilo v Rimu zaradi teh dogodkov opaziti precejšno zaskrbljenost. Že so se slišali glasovi, da sedanja vlada ni nenadomestljiva in podobno. Vendar pa je zadnje dni prišlo do sporazuma in so nekako izgladili ta notranja nasprotja na podlagi hladnega kompromisnega predloga. K temu so pripomogle bližnje volitve novega predsednika republike, zaradi česar ni v interesu posameznih strank, ki so zastopane v gladi, da se zadeva še bolj zaplete. Vse pa kaže, da bo vprašanje agrarnih pogodb še prišlo na dnevni red in izzvalo ostre razprave.

Po večdnevem zasedanju je zahodno nemški zvezni zbor o celoti ratificiral pariške sporazume. Sprejel je vse točke, ki govorijo o ponovni oborožitvi Nemčije in druga določila v zvezi z omejitvami sporazumov. Zasedanje Zveznega zbora so spremljale velike demonstracije po vsej Zahodni Nemčiji, s katerimi so nasprotniki oborožitve skušali podpreti social-demokratsko opozicijo. Ti dogodki so pokazali močan notranji odpor v sami Nemčiji, ki pa vendar ni mogel preprečiti uresničitve pariških sporazumov. Seveda zadeva še ni končana, ker bo o tem razpravljalo še zvezni svet, vendar pa pričakujejo, da ne bo prišlo do presenečenja. Ureda pariških sporazumov je potemtakem, kar se tiče Nemčije jasna. Besedo bodo imeli spet Francozi, ker se mora o sporazumih izreči še senat. Politični opazovalci menijo, da ne bo prišlo glede tega nikjer do večjih težav.

Iraški parlament je presenetljivo hitro ratificiral iraško-turški sporazum. Po neizvedenem zatisku je med arabskimi državami spet začelo. Če

so se doslej arabske države omejevale ve čali manj le na ostre proteste, napade in obdolževanje Iraka, da ruši enotnost arabskih držav, so to pot odgovorile s konkretnimi protikrepi. Akcija arabske enotnosti vodi Egipt, Egiptovska vlada mobilizira vse sile, da bi obsodila politiko razbijanja enotnosti arabskega sveta. V zvezi s tem je predlagala arabskim državam, da ustanovijo federacijo (Seveda brez Iraka). Glavne značilnosti te federacije naj bi bile: združitev vojnih poveljstev, pripoznanje in poročstvo za sedanje meje in statusse posameznih držav ter ustanovitev federalnega sveta za usklajevanje gospodarskih in finančnih vprašanj.

Na izraelsko-egiptovski meji je prišlo do resnega incidenta med pripadniki oboroženih sil obeh držav. Po poročilih iz Egipta je na egiptovsko ozemlje vdrla močna oborožena skupina Izraelcev in napadla egiptovsko vojaško taborišče. Boj je trajal tri ure in na obeh straneh je bilo več smrtnih žrtev. V zvezi s tem zahteva egiptovska vlada sklicanje Varnostnega sveta in navaja, da je to doslej najhujši napad na egiptovski meji po sklenitvi premirja z Izraelom.

— Semkaj pomerite, stric Sam, boste bolje zadel!

Tržaški Slovenci zahtevajo uresničenje sporazuma

V nedeljo je bila seja glavnega sveta Slovenske gospodarsko-kulturne zveze. Razpravljali na seji je izražalo težnje in želje tržaških Slovencev po uresničenju določb in obvez, ki jih je Italijanska vlada sprejela z memorandumom in posebnim statutom londonskega sporazuma in ki jamčijo slovenskemu življu na Tržaškem vse pravice in neoviran narodnostni razvoj.

Italija je sicer spočetka pokazala veliko dobre volje, da zadovoljivo uredi pravni položaj Slovencev v Trstu in okolici ter je sprejela tudi določene obveznosti v tem smislu. Seveda pa je pot od obljub do njihove izpolnitve zelo dolga in težka. Lahko tudi razumemo, da so pri tem določene težave in nekatere ovire še ne dovolijo izvedbe vseh postavk posebnega statuta. Res pa je tudi, da bi veliko tega Italija že lahko storila saj razen nekaterih formalnih zagotovil in obljub težko zas ed mo kakšen otipljiv napredek v tem pogledu. Ostalo je vse bolj pri besedah. O tem dovolj jasno priča tudi dejstvo, da je italijanski vladni komisar za tržaško ozemlje dr. Palamara izdal po prevzemu svojega položaja že 192 odlokov, od katerih pa se skoraj nobeden ne nanaša na uresničenje z memorandumom in posebnim statutom londonskega sporazuma sprejetih obveznosti. Še več — gospodarski komisar je sicer izdal nekaj čisto formalnih in brezpomembnih odlokov, ki niso majo za področje nobene večjega gospodarskega ali dru-

gačnega pomena, pri tem pa so še vedno v veljavi fašistični zakoni izpred vojne in medvojni, ki so v ostrem nasprotju z londonskim sporazumom. Še vedno velja zakon, ki prepoveduje uporabo slovenskega jezika pred sodišči in drugimi javnimi ustanovami. Prav na ta zakon se upirajo tisti prenapeteži v Trstu, ki mislijo, da bi se podri svet, če bo slovenska beseda postala enakopravna italijanskemu jeziku v javnem in kulturnem življenju Trsta. Naš pregovor pravi, da teror rodi odpor, kar je menda tudi Italijanom lahko še v živem spominu. Veljavni fašistični zakoni predstavljajo izminuosti prenešen teror in zato ni nič čudnega, če se mu Slovenci upirajo, ker so se proti njemu vedno borili. Odnos Slovencev v Italiji bi bil sam po sebi veliko bolj lojalen, če bi se tudi Italijanska vlada tako mačehovsko ne obnašala do narodnostnih manjšin v svoji državi. Škoda je, da Italija tega neče videti in se v svoji politiki trmasto drži starh preživetih načel, ki so jih Združeni narodi odločno obsodili in zavrgli.

Tak je za zdaj naš vtis, ni pa s tem rečeno, da se položaj ne bo izboljšal. Ne bomo iskali vzrokov v komplicirani notranje vladne politike v Italiji, saj po drugi strani sicer počasi, toda ugodno napredujejo Italijansko-jugoslovanski razgovori v zvezi z londonskim sporazumom. Upajmo, da bo postopoma rešeno marsikatero vprašanje in sčasoma odpravljene vse za-

bojni razgovori ne bo mogoče doseči sporazumne rešitve. Prav pa je, da so s tem še malo počakali, ker so se pojavili po zadnji koprski politični konferenci novi kriteriji in novi predlogi ter se zdaj poegujeta za samostojnost kot komuni razen Postojne, Cerknice in Ilirske Bistrice še Pivke in Loška dolina. O problemu zdaj razpravljajo na terenu in njegova rešitev počasi napreduje. Dejstvo je, da si niti vsi politični in gospodarski delavci niso v vseh pogledih edni, kar pričajo tendenciozne organizacije različnih zborovanj, na katerih vzhodijo drugim v zelja kot pravimo. To velja zlasti za Pivko in Postojno v odnosu na Prestranek in se je ob tem razvila razprava, ali naj o pripadnosti posameznega kraja k eni ali drugi komuni določajo res prebivalci, ki tam bivajo, ali pa člani delovnih kolektivov, ki imajo tam svoj obrat (Javor v Prestranku), bivajo pa sicer večinoma drugod (na Pivki). Vsekakor je iz sedanjega stanja stvari razvidno, da bo najtežji porod novih komun v okviru zamišljene koprsko okrajne skupnosti pač na Postojnskem, k čemur bo še pripomoglo dejstvo, da bo to področje deljeno med ljubljansko in koprsko skupnost. Treba bo še mnogo trdega političnega dela in pojasnjevanja, predno bo položaj zrel za odločno dejanje. Vsekakor pa tudi teritorialni razdelitvi ne nasprotujejo toliko prebivalci kot taki, ker jim je pač pedenj ozemlja več ali manj vseeno, kolikor položaj zaostrejuje podjetja in tovarne lesno-industrijske stroke, ki bi si rada s teritorialno razdelitvijo v svoj prid zagotovila na področju svoje komune čim več gozdov in lesa kot osnovne surovine za svojo proizvodnjo. Z ureditvijo tega vprašanja bodo odpadli tudi drugi manjši problemi in še tedaj bo tudi okrajna skupščina lahko dokončno sklepala o tem.

Na zasedanju so okrajni odborniki izvolili svoje predstavnike v začasni ljudski odbor okrajne skupnosti komun v Kopru. To so tovariši Miro Jelerčič iz Postojne, Franc Klobučar iz Pivke, Drago Grič iz Ilirske Bistrice, Jože Kos iz Postojne, Ivan Damej iz Pivke, Anton Guštinčič iz Ilirske Bistrice in Viko Presel iz Postojne. Ti bodo po formiranju okrajne skupnosti komun v Kopru v njej zastopali svoje komune v ljudskem odboru okraja vse do novih upravnih volitev.

Odborniki so na seji poslušali in odobrili tudi poročila o delu sodišč v Postojni in Ilirski Bistrici ter okrajnega sodnika za prekrške v letu 1954. Medtem ko so k delu sodišč pripomnili le to, da nekatera kazna za dejanja gospodarskega kriminala in telesnih poškodb premalo obravnavajo in premalo ostro kaznujejo, pa se je ob poročilu sodnika za prekrške razvila živahna razprava. Z nekaterimi cestno-prometnimi predpisi so zlasti kmetje zelo prizadeti in so skušali ta vprašanja razjasniti. Kritika pa je padla na inšpekcijo dela v Postojni, ker so v razpravi ugotovili, da je ona zakrivila kampanjsko pošiljanje zahtev za kaznovanje posameznih vodilnih uslužbencev gospodarskih organizacij. Zgodilo se je zato, da je bilo pred sodnikom za prekrške v enem dnevu 52 ljudi in jih seveda sodnik ni mogel odpraviti. Zato nastaja izguba časa in s tem neposredna škoda tako za posameznike, kot za podjetja kot celoto. Zgodilo se je celo, da je sodnik dobil od inšpekcije celo listo z nad 200 imeni, kar pa je zavrnil, ker je ugotovil, da so predlagani za kaznovanje celo ljudje, ki so se že zdavnaj odselili področja okraja — inšpekcija pa je potem kar območnik in je menda ves spisek romal nazaj v predal.

Na zasedanju so sprejeli sklep o združitvi nekaterih gospodarskih podjetij lesno-industrijske stroke v Ilirski Bistrici v eno podjetje. Tako so mizarska delavnica gradbenega podjetja »Sloga«, Elektrožaga v Trnovem in Lesni kombinat v Ilirski Bistrici postali eno samo podjetje, ki se s svojimi okrepi medseboj dopolnjuje in lahko upa na uspešen razvoj. »Javor« se jim za zdaj ni pridružil in hoče ostati v sklopu dosedanjega matičnega podjetja na Pivki.

Sprejeli so še poročstvo za nekatere gospodarske organizacije, da lahko dobijo kredite pri Narodni banki. Tako je KZ Prestranek zaprosila za 20 milijonov, Kamnolom v Ilirski Bistrici za enega in pol, kmetijsko posestvo v Mali Bukovici skoraj dva milijona, manjše vsote lekarne v Postojni, Ilirski Bistrici, Pivki, Cerknici in Starem trgu, pekarna na Rakeku in gradbeno podjetje »Sloga« v Ilirski Bistrici. Ta rabi skoraj 19 milijonov din. Podjetje je zabredlo v težave, ker mora zaradi slabo sklenjene pogodbe plačevati dnevni penale 36.000 din JLA kot investitorju, čeprav je zastoj v delih nastal zaradi splošnega pomanjkanja gradbenega materiala, zlasti železa. Upajo pa, da bodo stvar nekako uredili, ker je po sredi res višja sila in ne njihova malomarnost.

V nekaj vrstah

CASABLANCA. Ustanovitelj zmerne demokratske stranke »svobodnih ljudi«, ki se zavzema za tesno sodelovanje med Marokom in Francijo, šerif Mu'aj Idris, je bil pred kratkim ubit. Razen tega je bilo v Casablanci še šest atentatov.

KAIRO. Konec marca se bodo britanske čete umaknile z južnega dela Suezkega področja. Danes so v Suezu izročili egiptovski oblastem več pristaniških naprav. Britanske čete se bodo še pred koncem meseca v celoti umaknile s področja okrog Suez.

NEW YORK. Šest vodij KP ZDA, ki so bili leta 1949 obsojeni na 5 let ječe, je prestalo kazni ter so jih izpustili na svobodo. Med tem časom je bil pa sprejet zakon, ki goloca za pripadnike KP zaporne kazni do 10 let, in vseh šest je bilo aretiranih že ob izhodu iz kaznilnice.

SEUL. Južnokorejska policija je sporočila, da je bilo v preteklem tednu ubitih 9, ujetih pa 14 gverilcev.

GENOVA. V začetku tedna je prišlo do resnejših spopadov med policijo in delavci industrijskega okraja, ki s'vskajo že nad pet tednov. Skupne demonstracije so poskušale postaviti v nekaterih ulicah barikade, vendar so jim oddeleki jeteče straže to preprečili in jih razgnali, nekatere pa aretirali.

OLO KOPER JE RAZPISAL NAGRADNI NATEČAJ LETOS NAD 20 MILIJONOV ZA NAJBOLJŠE KMETOVALCE

Kmetijska proizvodnja koprškega okraja se bo v letu 1955 predvidoma povečala po posameznih strokah kmetijske proizvodnje od 4 do 5 odstotkov. To bomo dosegli z boljšo organizacijo proizvodnje v poljedelstvu, v intenziviranju vrtnarstva, vinogradništva, sadjarstva in živinoreje; povečala se bo mehanizacija in več pozornosti bo posvečeno kmetijskim melioracijam. Povečala se bo uporaba umetnih gnojil in zaščitnih sredstev. Intenzivnejše bodo uporabljali sodobne agrotehnične in zootehnične ukrepe. Zlasti važna pa bo stimulacija kmetovalcev koprškega okraja, ki jo bo nudila ljudska oblast v obliki 17 milijonov dinarjev nagrad kmetovalcem za dvig kmetijske proizvodnje.

Okrajni ljudski odbor v Kopru razpisuje nagradni natečaj za kmetovalce. Natečaja se lahko udeležijo vsa kmetijska gospodarstva koprškega okraja: državna, kmetijska, posestva, kmetijske delovne zadruge, kmetijska posestva splošnih kmetijskih združenj, kot tudi posamezna zasebna kmečka gospodarstva ali skupine zasebnih kmečkih gospodarstev. Pod skupino zasebnih kmečkih gospodarstev razumemo zasebne kmečke gospodarje, ki se bodo zaradi natečaja združili in konkurirali s skupnimi proizvodnimi uspehi. To združevanje pa ne obvezuje kmečkih gospodarstev na nadaljnjo skupno obdelavo zemlje in gospodarjenje. Te kmečke skupine, ki se bodo združile zaradi uspešnega konkuriranja pri natečaju, naj sklenejo predhodno pogodbo o združevanju in naj določijo medsebojne odnose, notranjo organizacijo in naj izvolijo odbor, ki bo skupino zastopal v natečaju. Nagrade se bodo kmetovalcem dodeljevale po posameznih proizvodnih strokah in to v vinogradništvu in sadjarstvu, v poljedelstvu, vrtnarstvu in semenarstvu ter živinoreji.

Vinogradništvo in sadjarstvo

Za nagradni natečaj se lahko prijavijo lastniki ali najemniki zemljiških površin, ki bi obnovili najmanj 2.000 m² vinograda na nagnjenih in višje ležečih položajih.

Zasajeni morajo biti s trtami v medsebojni razdalji vrst najmanj 180 cm in v medtrdni razdalji najmanj 120 cm. Zemljišče za nove nasade mora biti v celoti zrigolano najmanj 70 cm globoko in novi nasadi morajo biti dobro oskrbovani.

Nagrade za nove vinogradniške nasade se bodo priznavale do konca novembra 1955, leta in to za vinograde, zasajene s cepljenkami.

Površina strnjeno zasajenega vinograda

Nagnjeni ali višje ležeči položaj	Raven teren	višina nagrade
m ²	m ²	Dinarjev
2.000	4.000	10.000
3.000	6.000	16.000
4.000	8.000	23.000
5.000	10.000	31.000
6.000	12.000	40.000
7.000	14.000	50.000
8.000	16.000	60.000
9.000	18.000	73.000
10.000	20.000	86.000

Razlika v površinah med hribovitim, oziroma nagnjenim terenom in ravninskim terenom nastane zaradi manjših investicij in možnosti gojitve vmesnih kultur na ravnini. Vinogradnikom, ki bodo obnavljali nasade s korenjaki ameriških trt, bo priznано 70 odstotkov gorje vsote; vinogradnikom, ki bodo zasadili vinograde s ključi, pa le 50 odstotkov. Vinogradnik, ki bo obnavljal s ključi, pa bo moral dokazati s potrdilom, da jih je dobil iz priznanih matičnjakov.

Nagrade za napravo novih sadovnjakov:

za vsako posajeno cepijeno breskev	70 din
za hruško	60 din
za češnjo in višnjo	50 din
za mandelj ali oreh	40 din

in za vsako drugo posajeno žlahtno sadno drevo 30 din. Oljke se zdaj sadijo v večjem obsegu. Uvozili smo sadike iz Italije in je v te svrhe prispeval Okrajni ljudski odbor 20 milijonov lir. Za zasadev te oljke veljajo posebne olajšave, za oljke domačega izvora pa bodo priznane nagrade tako, kakor za češnje in višnje.

Nasad breskev in hrušk mora biti sorlno čist in strnjeno zasajen najmanj na 2.000 m². Drugo sadno drevo sme biti zasajeno tudi raztreseno, toda najmanj po 25 cepljenih dreves.

Za nasade vrtnih jagod in drugega jagodičevja bo priznana nagrada 10 din za vsak m² novega nasada na površinah večjih od 100 m².

V letu 1955 bomo zlasti poskrbeli za razvoj semenarstva, posebno pa bomo dali poudarka samostojni ustvarjalni dejavnosti kmetijskih združenj na koprskem področju. Kmetovalci bodo dobivali za proizvedena semena višje cene, proizvodnja pa se bo tudi stimulirala s premijami. Važna bo proizvodnja semen in krmnih rastlin. S proizvodnjo semen doma bomo tudi prihranili devize, ki so bile sedaj potrebne za nakup semen v Italiji in drugod.

Zelo važna je na koprskem področju gojitve zgodnjega krompirja. Ta pa je podvržen degeneraciji in z njo v zvezi je opaziti zmanjšanje hektarskih donosov. Na področju koprškega okraja imamo že dobre kmetovalce, ki so dosegli pri proizvodnji krompirja lepe uspehe. Kmetovalci, ki bodo po navodilih OLO in Zavoda za pospeševanje gospodarstva dosegli pri selekciji krompirja gotove uspehe, bodo nagrajeni:

po 20.000 din nagrade bodo dobili tisti kmetovalci, ki bodo dosegli na površini nad 1.000 m² pod 5 odstotkov virusnih rastlin, kar bo s pregledom ugotovila strokovna komisija. Po 15.000 din nagrade bodo dobili kmetovalci, ki bodo

Zato bodo dodeljene nagrade pridelovalcem čistega semena lucerne:

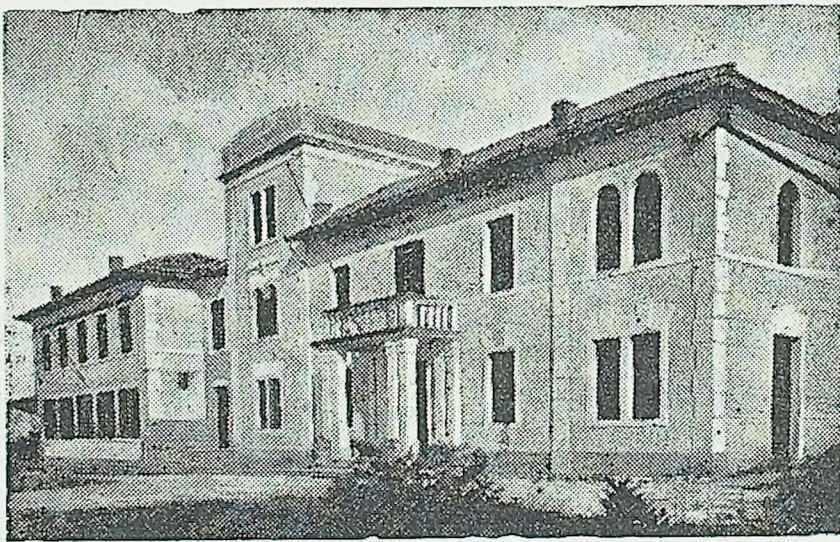
po 20.000 din nagrade bo dodeljeno kmetovalcem, ki bodo pridelali nad 400 kg čistega in zdravega semena lucerne,	po 10.000 din kmetovalcu, ki bo pridelal nad 200 kg,
po 5.000 din pa bo dobil tisti, ki bo pridelal nad 100 kg semena lucerne.	

Pri vrtnarstvu imajo tople grede zelo važno vlogo, zlasti v proizvodnji zgodnjih vrtnin. Zato bodo dobili kmetovalci prispevek za nabavo stekla za postavitev toplih gred in to vsak, ki jih bo uredil nad 20 m².

Živinoreja

Zelo važna je gradnja gnojilišč in gnojilnih jam, zlasti zaradi pomanjkanja humusa. Umetna gnojila so zelo važna za dvig poljedelske proizvodnje, še važnejši pa je hlevski gnoj, ker z njim nadomestimo kemične snovi v zemlji ter ohranimo fizikalna in biološka svojstva zemlje. Hlevskega gnoja ne moremo popolnoma nadomestiti z umetnimi gnojili. Nemogoča je namreč pravilna rast rastlin brez snovi, brez humusa, ki ga z umetnimi gnojili ne moremo dati zemlji. Rastline se ne morejo normalno razvijati brez organskih snovi, ki jih imenujemo auktinomi. Ti auktinomi imajo podobno vlogo v prehrani rastlin, kot vitamini pri živalih in ljudeh. Najcenejše in najboljše je gnojenje z naravnimi gnojili in brez teh ne more še tako razumen kmetovalec ohraniti rodovitnosti svojih polj. Hlevskemu gnoju moramo zato posvetiti več pozornosti, zlasti pri shranjevanju, kar lahko dosežemo s pravilno zgrajenimi gnojilišč in gnojilnimi jamami. Nikakor ne bi bilo opravičljivo, če bi kmetje na eni strani dajali milijone za umetna gnojila, na drugi strani pa bi puščali, da jim gredo milijoni v izgubo, ker ne izkoriščajo hlevskega gnoja.

Gnoj je za vsako kmetijsko gospodarstvo neprecenljive vrednosti. Seveda vseh izgub tudi pri najboljšem ravnanju ne bomo mogli preprečiti, vendar bi jih s pravilnim

Sedež Zavoda za raziskovanje kmetijstva OLO Koper v Škocjanu

na površini nad 1.000 m² krompirja imeli največ 10 odstotkov virusnih rastlin. Po 10.000 din bodo deležni pridelovalci krompirja, ki bodo dosegli na površini nad 500 m² največ 5 odstotkov virusnih rastlin in po 5.000 din nagrade bodo dobili kmetovalci, ki bodo meli na površini nad 500 m² pod 10 odstotkov virusnih rastlin.

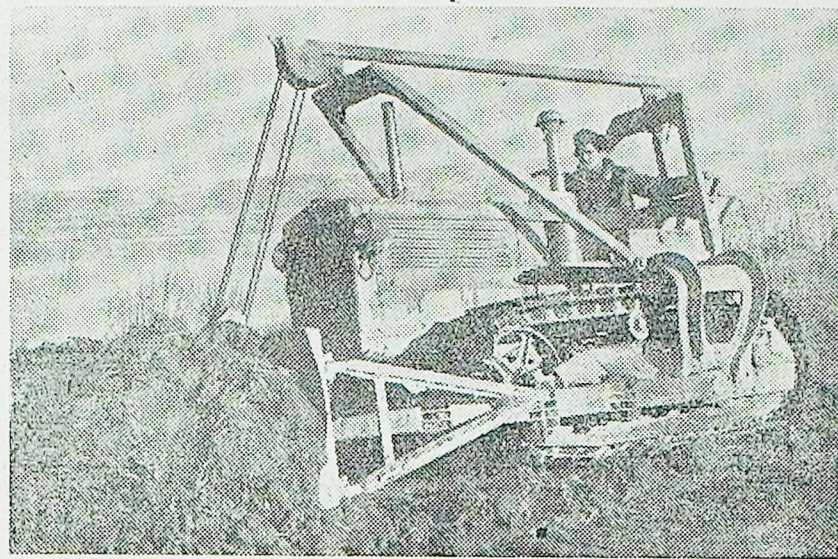
Pri pregledu bodo upoštevali tudi izvajanje drugih agrotehničnih ukrepov pri proizvodnji krompirja. Pregled bo izvršila strokovna komisija trikrat.

Za dvih živinoreje, ki ostane osnovna naprednemu kmetijstvu tudi v koprskem okraju, je važna baza. Prmanjkuje nam predvsem kvalitete krme in to zlasti metuljnic.

gospodarjenjem lahko zmanjšali vsaj za polovico.

Vsak kmetovalec, ki bo hotel graditi gnojilišče, oziroma gnojilno jamo, bo podpisal pogodbo, s katero se bo obvezal, da bo zgradil gnojilišče in gnojilno jamo po načrtih in navodilih Referata za kmetijstvo OLO Koper. Pred začetkom gradnje bo obvestil Referat za kmetijstvo zaradi določitve lokacije in izbire terena. OLO bo izplačal iz proračuna kot nagrado za gradnjo gnojilišča in gnojilne jame vsoto v višini cene nabavljene cementa. Izplačilo bo izvršeno po dograditvi.

S področja vsakega občinskega ljudskega odbora bo nagrajen po en najboljši živinorejec z 10.000

Rigolanje za nove nasade

din. Ocenjen bo na podlagi števila odrasle goveje živine, ki jo redi na 1 ha obdelovalne površine, po izvedeni kontroli močnosti in uvedbi pravilne prehrane živine.

Za gradnjo silosov bodo kmetovalci dobili nagrade v višini 60 odstotkov vrednosti nabavljenega gradbenega materiala. OLO pa bo kmetovalcem razen tega poskrbel tudi brezplačne načrte in navodila za gradnjo silosov. V silosih bodo imeli kmetovalci na razpolago sočno vitaminsko krmno tudi v zimskih mesecih. Razlika med pašo in hlevskim krmiljenjem se bo zmanjšala.

Okrajni ljudski odbor v Kopru bo nagrajeval živinorejce tudi na razstavi živine v Kopru, ki bo v jeseni.

Za izboljšanje zemljišč je potrebno kompostiranje. Zato so predvidene nagrade za kmetovalce, ki bodo v letu 1955 oskrbeli za svoje gospodarstvo nad 35 m³ komposta.

V letu 1955 bodo izvedene tudi melioracije iz okrajnega proračuna. Važne pa so tudi manjše melioracije, ki naj bi jih izvajali razni kmetovalci. Denarne nagrade bodo dobili kmetovalci, ki bodo v letu 1955 izvedli na svojem zemljišču nad 5.000 m² preprostih melioracij.

Tovarna elektro-radiomehanike v Šmarjah

Občinski ljudski odbor v Šmarjah je večkrat razpravljal o vprašanju zaposlitve odvisne ženske delovne sile. Kljub temu, da se v občini 70 odstotkov prebivalcev ukvarja s kmetijstvom, je precej žensk, ki bi bile lahko zaposlene v kaki manjši industriji. Vse kaže, da bo to vprašanje že letos deloma rešeno. Občinski ljudski odbor je določil novo poslopje, ki je bilo zgrajeno za potrebe reorganizacije Kmečke delovne zadruge za novo tovarno. S tem je rešil dve vprašanji. Zgradba, ki je do sedaj brezkoristno stala in ni dajala nobenega dohodka, bo služila skupnosti, ženskam pa bo preskrbel zaposlitev doma.

Vsa zadeva je že toliko napredovala, da v Šmarjah z gotovostjo računajo na Tovarno radio-elektromehanike, ki naj bi po sedanjih predvidevanjih začela obratovati že v juniju. Zgradbo že preurejajo, da bo odgovarjala potrebam

Občni zbor Turističnega olupševalnega društva v Idriji

V nedeljo je bil v Idriji še en uspešni občni zbor, kjer so funkcijonarji društva poročali o uspehih v preteklem letu. Glavni uspeh je bil dosežen z ureditvijo »Mejcek«. Mnogo je bilo napravljenega tudi v mestu, ki prav po zaslugi tega društva dobiva lepše lice in se vedno bolj uvršča med naše važne turistične postojanke. Naj na tem mestu samo omenimo, da je delegat Turistične zveze iz Ljubljane društvo iskreno čestital na doseženih uspehih in mu izročil pohvalno diplomo in posebno nagrado v znesku din 20.000.

Po poročilih je sledila plodna debata, ki je obsodila slabe prometne zveze, posebno z Ljubljano in ki je izzvenela v odločni zahtevi, da se vendarle že vpelje dvakratna zveza z Ljubljano. L. S.

Natečaj bo začel veljati 1. aprila letos in bo zaključen 20. decembra 1955. Gospodarstva, ki se nameravajo natečaja udeležiti, morajo to prijaviti pisмено prek občinskega ljudskega odbora ali pristojne KZ Svetu za gospodarstvo pri OLO Koper. Prijave morajo obsegati dela, ki jih nameravajo začeti in končati v letu 1955 v zvezi z gornjim razpisom natečaja. Biti morajo predložene pred začetkom vsakega dela, da bo lahko ugotovljeno začetno stanje objekta. Nagrade bodo izplačane do 30. decembra 1955. leta.

Razen zgoraj navedenih smeric bo komisija pri določanju vrstnega reda nagrajencev upoštevala še nekatere okoliščine. V vinogradništvu in sadjarstvu bo upoštevana racionalnost in ekonomičnost nasada, uvedba mehanizacije, posebno strojev in orodja, dalje negovalna dela na že obstoječih nasadih itd. V poljedelstvu, oziroma živinoreji pa bo upoštevana uvedba smotrnega kolobarja s posebnim poudarkom na povečanju pridelovanja krmnih rastlin, smotrno spravljanje in izkoriščanje vse razpoložljive krme, sodobno gnojenje in izvajanje drugih agrotehničnih ukrepov, skrb za higieno živine ter za številni in kakovostni dvig živine.

MATEVŽ HACE:

DELO SZDL NA POSTOJNSKEM V LETU 1954 IN NJENA VLOGA V BODOČIH KOMUNAH

Delo Socialistične zveze delovnega ljudstva je bilo v minulec letu na območju postojnskega okraja precej pestro in razgibano. Oglejmo si, o čem vse so okrajni, občinski in vaški odborniki razpravljali na svojih sejah in kako so odbori reševali razna vprašanja iz našega družbenega življenja.

Okrajni odbor SZDL je imel v minulec letu deset sej. Dvakrat je obravnaval zvezni, republiški in okrajni družbeni plan. Člani odbora so se zelo zanimali za glavne značilnosti republiškega in okrajnega plana. Posebno so se zadrževali pri kmetijskih, prosvetnih in zdravstvenih postavkah in splošni investicijski politiki v naši deželi. Skupaj so imeli lani okrajni in občinski delavci nad 120 predavanj po vsem okraju, zlasti na vasa in po tovarnah.

Socialistična zveza je obravnavala tudi dejavnost drugih družbenih organizacij kot gasilcev, Rdečega križa, ženske organizacije, športnih društev

je bila tudi na gospodinjstvih tečajih, razen tega pa so bila še tudi številna predavanja s področja zdravstva in higijene, po večjih tovarnah in občinskih središčih pa je bilo več pregledov iz naše notranje in zunanje politike. Tudi razne proslave je organizirala SZDL. Okrajni in občinski odborniki Socialistične zveze pa so se na podlagi pridobljenih izkušenj izrekli, naj bi v prihodnje bile proslave le po občinskih središčih, ker to veliko manj stane, obenem pa je dana možnost večjega sodelovanja državljanov pri teh proslavah.

Več pozornosti pa bo treba v bodoče posvetiti razvoju kulturno-prosvetnega življenja tudi po vseh hribovskih vaseh.

Zadružništvo

Pri svojem delu je dala Socialistična zveza poseben poudarek našemu kmetijstvu in kmetijskemu zadružništvu, saj je v okraju 30 kmetijskih

Delovni kolektivi

Socialistična zveza je tudi ugotovila, da delavci ne prihajajo v večjem številu na njene sestanke. To velja posebno za vasi, kjer mnogi delavci menijo, da se družbeno-politično dovolj izživljajo v svoji sindikalni organizaciji. Tudi menijo, da se jih razna vprašanja na vasi ne tičejo, čeravno stanujejo tam. Večinoma so zaposleni v žagarski in lesno-predelovalni industriji. Res pa je, da so se raznih predavanj, ki so jih imeli aktivisti SZDL v tovarnah, udeleževali, zlasti v večjih obratih kot so »Javor« na Pivki, Tovarna lesovinskih plošč v Ilirski Bistrici, LIP Postojna, Kolarsko-kovaško podjetje Rakke, »Brest« Cerkljica in žaga Marof v Starem trgu.

Na žagah in v drugih lesno-predelovalnih obratih je zaposlenih mnogo polproletarcev iz vasi, to je takih, ki stoje z eno nogo v podjetju, z drugo pa doma na svoji zemlji. V vseh obratih, delavnicah in tovarnah in drugih gospodarskih organizacijah je zaposlenih nad 9000 delavcev in namencev.

V prvem polletju lanskega leta je bilo zdravnikom prijavljenih 2200 obolenj, od tega 126 nesreč. Zaradi obolenj in obratnih nezgod je odpadlo 44.000 delovnih dni. V prihodnje bo treba zdravstveno zaščito še izboljšati.

Na občnih zbiorih sindikalnih podružnic večinoma rešujejo notranjo problematiko sindikalne organizacije, odnose do tovarne ali podjetja in delavskih svetov, tarifne pravilnike, novi plačilni sistem, tovarniške in družbene plane, prosvetno dejavnost in razna politična vprašanja. Aktivisti Socialistične zveze bodo morali nuditi tudi vsi pomoč tovarniškim in drugim delovnim kolektivom pri izdelovanju in utrjevanju dobrih tarifnih pravilnikov in pri postavljanju realnih norm. Za to se bo moral seveda predvsem močno potruditi vodstveni kader po tovarnah, obratih in delavnicah. Od pravilno postavljenih norm in njihovem doseganju je odvisno nadaljnje dvigovanje proizvodnje in s tem blagostanja delovnih ljudi v naši deželi. Tega se morajo zavdati vsi, posebno pa aktivisti SZDL po tovarnah in drugod.

Okrajni odbor SZDL je sam in tudi skupaj z OK ZKS petkrat razpravljal o komunah. To vprašanje je bilo vsestransko osvetljeno. Aktivni odbori SZDL in tudi nekateri poslanci so imeli o komunah tudi več predavanj v tovarnah in po vasa. Vendar pa razprava o komunah še ni zaključena, ker so tu in tam še vedno kake nejasnosti. Bolje je vsekakor počasi in zagotovo, kot pa v naglici nekaj napraviti, kar bi bilo treba pozneje popravljati. Pameten francoski pregovor pravi, da iz vsestranske diskusije pride luč jasnosti.

Socialistična zveza je v minulec letu pri obravnavanju raznih gospodarskih vprašanj zlasti veliko razpravljala o gozdarstvu, pogozdovanju, o sečnji in čiščenju gozda, napravi gozdnih poti, o taksaciji gozdov, o delu gozdnih uprav in o logarskem kadru, ki je še marsikje precej šibek itd. Veliko pozornost je posvetila tudi obnovi podeželja, saj so na njeno pobudo in na podlagi temeljitih proučitev stanja in poročil njenih komisij o vsakem posameznem primeru prizadeti državljani dobili nad 30 milijonov din. ki jih je izglasovala republiška Ljudska skupščina, nekaj pa je iz svojih sredstev prispeval OLO. Prav tako si je SZDL v minulec letu prizadevala za uvedbo kmetijskega obdavčenja po katastru in je zlasti na terenu ljudem tolmačila vse njegove prednosti.

Socialistična zveza ima po podatkih občinskih odborov SZDL 18.630 članov. Najmanj jih je na Blokah in v Begunjah. Novi odbori bodo morali skrbeti za zvišanje števila članstva, zlasti še po vasa. Članarine so plačali lani 170.000 din. Najbolj redno so članarino plačevali v občini Postojna, Loška dolina in Rakke, najslabše pa v občini Cerkljica, Tolšana, Ilirska Bistrica, Knežak in Bloke.

Vloga SZDL v bodočih komunah

Tu in tam članstvo Socialistične zveze postavlja vprašanje, kakšno vlogo bo imela ta politična organizacija v bodočih komunah. Razumljivo je, da bo njena vloga pri oblikovanju in rasti komun zelo važna. Tudi v bodoče bo svojim članom in drugim tolmačila politično dogajanje v naši deželi in pojasnjevala vlogo naše države v svetu. Prav tako bo tolmačila zvezne, republiške, okrajne in druge plane. Skrbela bo za razvoj drugih množičnih organizacij, kot sindikatov, gasilcev, Zveze borcev, mladinske, Rdečega križa itd. Skrbela bo za razvoj zadružništva na vasi, za prosveto, kulturo, šolstvo, zdravstvo, kmetijstvo in obnovo. Skrbela bo za utrjevanje družbenega samoupravljanja na vseh področjih.

Zelo važno vlogo bo imela SZDL v bodočih komunah pri tolmačenju in obravnavanju raznih ukrepov in splepov komune in njenih odborov ter komisij. Nekateri republiški in okrajni strokovnjaki za organizacijo komun menijo, naj bi bil v vsaki krajevni vasi komunski odbor, ki bi

se ukvarjal izključno z gospodarskimi zadevami oblastnega značaja in predlagal iste v reševanje komunskega odbora. Nekateri ljudje na terenu menijo, da ne bo ravno posrečeno ime »Krajevni vaški odbor«, ker zveni preveč po oblastnem. Menijo, da bi bilo bolj primerno ime »Vaški svet« ali pa »Gospodarski odsek vasi«. Tu in tam obstaja upravičena bojazen, da morda ne bi tak krajevni odbor prevzel Socialistični zvezi neno vlogo pobudnika, organizatorja in popularizatorja gospodarstva in gospodarskih akcij na vasi. Bilo bi prav, če bi razni republiški in okrajni strokovnjaki pri izdelavi statuten upoštevali tudi tozadevne predloge s terena, da bi tako našli tako organizacijsko obliko, ki bo najprikladnejša in trajna za našo slovensko vas in vse ozemlje.

Socialistična zveza bo na področju, ki bo spadalo pod kopsko okrajno skupnost komun, kot tudi v tistem predelu Notranjske, ki bo pripadal ljubljanski, imela mnogo dela. Tako v komuni, posebno pa na vasi in v tovarnah, na vseh področjih gospodarstva, kulture in prosvete in v političnem življenju se bo borila za dvig ljudskega blagostanja v naši deželi.

ALI BO OSTAL KNEŽAK IZVEN KOMUN?

Razprava o komunah je v okraju Postojna še vedno zelo živahna. Prav posebno pa so začeli prebivalci razpravljati o novi razdelitvi na konferenci ZK in SZDL, ki je bila prejšnji mesec v Kopru. Začeli so se s temi razgovori o teritorialni razdelitvi, na podlagi katerih bi se razen v Postojni, Cerkljici in Ilirski Bistrici ustanovili še komuni na Pivki in Loški dolini.

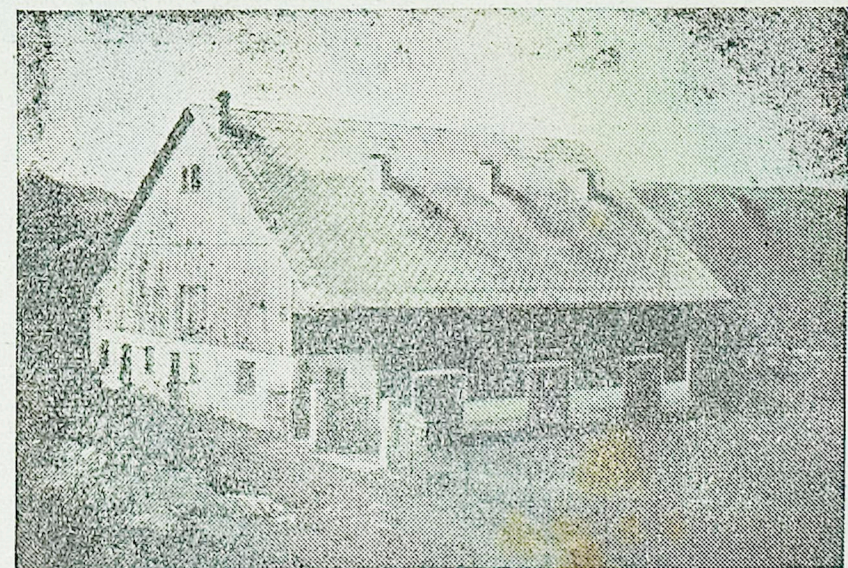
Načelo, naj bo komuna taka, da bo sodelovanje vseh državljanov tudi dejansko omogočeno, je napotilo nekatere, da so se začeli zavzemati še za ustanovitev komun v Knežaku. Iz razpravljanj in glasovanj glede te komun je razvidno, da si prebivalci sedanje občine Knežak niso povsem na jasnem o vlogi in vsebini komun. Ze glasovanje je bilo čudno. Izmed štirih vasi se je Bač odločil za priključitev k Pivki, Šembilje k Ilirski Bistrici, medtem ko zahtevajo prebivalci vasi Knežak samostojnost, vaščani iz Koritnice pa se niso mogli odločiti. Nekaj jih predlaga Pivko, skoro toliko Ilirsko Bistrico in manjši del se zavzema za samostojnost v okviru sedanje občine. Tako različna stališča nam pričajo, da tu ni bilo dovolj političnega dela in so premalo pojasnjene funkcije, ki jih bodo imele bodoče komune. Iz vsega je mogoče sklepati celo to, da si niti lokalni politični ljudje niso glede tega na jasnem. Na tako odločitev so vplivala tudi snubljenja raznih funkcionarjev sosednjih občin. Mnogokrat so odločale celo obliube, za katere nihče ne mora jamčiti, da bodo realizirane. Dolžnost domačega političnega akta bi bila, take pojave preprečiti, česar pa ni storil. Še je čas, da se to

popravi. Dejstvo je, da ljudi ne sme in ne more nihče siliti, naj se odločijo za eno ali drugo stran. Dolžnost vsakogar pa je, da ljudem pojasni napačna gledanja in jih skuša prepričati o pravih pogledih. Da je komuna v Knežaku nesmisel, so ljudje že sami spoznali. Saj vendar ne moremo govoriti o kakšnem posebnem razvoju komun, ki bi imela vsega skupaj 2005 prebivalcev. Narodni dohodek na prebivalca je v okviru sedanje občine res okrog 49.000 din, bi se pa z priključitvijo Bača k Pivki občutno znižal. Taka komuna bi bila zelo majhna in skoraj brez gospodarskih pogojev za svoj razvoj. Skoraj ves dohodek bi šel za upravljanje, ali pa bi ga bilo še za to premalo. Ko bodo tudi te gospodarske zadeve dovolj pojasnjene, pa se bodo verjetno tudi prebivalci sedanje občine Knežak zedinili, da je za njih rešitev le v tem, da se odločijo ali za komuno Pivko ali za Ilirsko Bistrico.

J. J.

Nova šola v Pomjanu

Lani so v Pomjanu v občini Šmarje začeli graditi novo šolsko poslopje, ki je bilo zelo potrebno. V vasi je bila šola v nekem privatnem prostoru, ki še zdaleč ni bil primeren za učilnico. V kratkem bodo gradbena dela končana. Predvidevajo, da bo pouk v novi šoli lahko začel že v marcu. V novo šolo bodo hodili otroci iz vasi Fjeroga, Dilici, Pomjan, Župančič in predvidoma tudi iz Manžana.

Oučarnik KZ v Knežaku

S poslednjimi močmi se je skušala uveljaviti zima tudi v Postojni

in mladine. Ugotovili so, da se mladina zelo rada udeležuje v raznih telovadnih in športnih organizacijah, da pa se vse premalo zanima za razna predavanja in tudi v vaških odborih SZDL se skoraj ne pozna njeno delo.

Obravnavali so tudi razna organizacijska vprašanja v zvezi s Tednom matere in otroka. Tedaj so okrajne zdravstvene in prosvetne ekipe obiskale okrog sto vasi v okraju in ugotavljale higijensko in zdravstveno stanje predšolskih, šoloobveznih in vajeniških otrok. Po tem pregledu so dale te ekipe, ki jih je poslala na teren Socialistična zveza, razne smotne in gospodarske predloge za izboljšanje zdravstvenega stanja v nekaterih vaseh.

Prosveta na vasi

Socialistična zveza je posvečala veliko pozornost tudi prosvetnemu delu na vasi. Dodelila je pol milijona dinarjev vaškim ljudskim knjižnicam samo za nakup novih knjig. Pri tem je knjižnicam sugriral, naj nabavijo razen leposlovnih knjig tudi nekaj strokovne in poljudno znanstvene literature za svoje bralce. SZDL je tudi zbrala podatke, ki govorijo, da dnevno in drugo časopisje berejo največ delavci, medtem ko kmetje, gospodinjke in dijaki raje segajo po knjigah. Največ časopisov gre v Postojno in Loško dolino. Naročnikov Prešernove družbe je bilo 1200, vendar poverjeniki upajo, da se bo to število v letu 1955 izdatno povečalo.

V okraju je 24 prosvetnih društev in dve DPD Svobodi. Dani pa so vsi pogoji za osnove društev Svoboda še v Postojni, na Pivki in v Ilirski Bistrici. Prosvetna društva so imela okrog 160 dramskih prireditev, razen tega pa so še razne druge družbene organizacije priredile še 355 javnih plesov in veselice, največkrat s kulturnim programom.

Minulo leto je bilo tudi precej kmetijskih tečajev, ki jih je na pobudo Okrajnega odbora SZDL izvedla Okrajna zadružna zveza. Kmetje po vasa so zlasti radi obiskovali večerna predavanja. Lepa udeležba

zadruge s 4900 člani, kar se pravi, da je v zadruge včlanjenih povprečno 67%. Močna je zadružna misel posebno na območju občin Postojna, Unec, Grahovo, Begunje, Stari trg, Iga vas, Planina in Hruševje. Šbka pa je zadružna zavest v občinah Dolane (13%), Jablanica (7%), Pivka (21%) in Prem (16%). V krajih, kjer se zadruge ukvarjajo tudi z lesno trgovino ter zlasti skrbijo za vzrejo prvovrstne plemenske živine, tam je zadružna zavest večja, tam kmetje vedo, da je uspeh dvigovanja kmetijske proizvodnje odvisen od najtesnejšega in aktivnega sodelovanja vseh članov splošne kmetijske zadruge.

Socialistična zveza bo morala posebno v bistriško-pivškem-brkinskem predelu dati več poudarka sistematičnemu in aktivnemu delu za povečanje števila članstva v zadrukah. Zadruge so imele okrog 100 milijonov dinarjev čistega dobička, ki so ga namenile v razne sklade za pospeševanje kmetijstva. Velika hiba nekaterih zadrug je, da imajo te neobdobje gostilne, s katerimi imajo navadno po nekaj milijonov izkupe. Umetnih gnojil so zadruge lani porabile približno 1300 ton. Tudi v proizvodnji mleka in pridelovanju krompirja je bil dosežen v letu 1954 zelo lep uspeh.

Zbrani podatki ugotavljajo, da kulturno življenje po zadrukah ni posebno razgibano. Nekatere zadruge niti ne porabijo vsega kulturnega sklada. Večinoma kupujejo knjige za svoje člane. Pametno bi bilo, ko bi zadruge pričele z ustanavljanjem kulturnih odborov, kjer naj bi se mladina razen s kulturnim delom seznanjala tudi s kmetijskimi problemi in dobivala veselje do dela v kmetijski stroki. To velja zlasti za mladino, ki bo ostala doma na vasi. Pri kmetijskih zadrukah bo imel vedno važnejšo vlogo odsek kmetijskih zadružnic, ki jim bo morala Socialistična zveza v bodoče posvečati večjo pozornost. Prav tako se bo morala zanimati tudi za kmetijsko prosveto, kuharske in razne druge tečaje, higijeno in zdravstvo, razen tega pa tudi za čisto strokovne probleme, kot so semenarstvo, zelenjadarstvo, perutninarstvo itd.

KRITIKA IN KOMPETENCA

»Kaže, da niti v Sloveniji, niti v Jugoslaviji še dolgo ne bo izbojevana pravda, kdo naj pri nas piše gledališke kritike in kako naj jih piše.« S takim uvodom začne Durdica Fleret v odprtem pismu kulturnemu uredniku Ljudske pravice (LP 24. II. 1955) svojo ofenzivo proti gledališkim kritikom. Obenem pa izkoristi priložnost, da »obračuna« s Slovenskim Jadranom, ki je po njegovi sodbi še dlje, kot se za takšno »zakotno« glasilo spodobi in z nekaj »absurdno nekompetentnimi članki« zagrešil nezaslišano predrznost, da je vdrl v »posvečen hram« Gledališča Slovenskega Primorja. Nič manj pa ne zameri tudi Ljudski pravici, da o GSP objavlja članke »v stilu Slovenskega Jadrana«.

Zanikanje kompetence nekemu, s čigar sodbo se ne strinjamo, ni nič novega. Toda takšen način polemike je prav tako neprepričljiv, kolikor gotovo skriva v sebi osebno prizadetost. Po tej poti pa ne bomo prišli nikamor. Prav tako kakor Durdica Fleret, dramaturg Gledališča Slovenskega Primorja, bi lahko tudi mi načeli vprašanje kompetence in v

gledališču prvič zgodilo nekaj, zaradi česar ni škoda izgubljati besed. Režiser Durdica Fleret je z igro pritegnila gledalce do tiste mere, kjer se začneja resnično kulturno poslanstvo gledališča. Iz igralcev, ki so ji bili na razpolago, je ustvarila žive podobe iz vsakdanjega življenja. In ravno to, da je med stenami tega gledališča spregovorilo življenje, živa problematika našega človeka, naših dni, ravno to je v prvi vrsti pripomoglo k uspehu drame. Iz vsakega koraka igralcev, njihovega smeja in joka si začutil roko režiserja, osebnosti, ki je vdihnila figuram živ utrip. Tako so imeli igralci priložnost, da so na teh deskah morda prvič zaživeli v pravi igralski strasti in jo posredovali občinstvu. Če so za to. Fleretovo merodajnost, strokovnost in vzpodbuda v kopicenju superlativov, se bojimo, da ji ne bomo mogli ustreči.

Ker pa to »Pismo« ni samo vzorec gledališke kritike, ampak po mnenju to. Fleretove tudi zajema kulturno problematiko priključenih krajev v celoti, moramo povedati, da ne moremo polemizirati s takim pis-

večkrat lahko primerjali s potujočimi, takozvanimi obrobni pokucenimi gledališči. Njihove skrbno pripravljene, s sistematičnim študijem uprizorjene predstave, bi v nekem pogledu mogle celo bolj zadovoljiti od preje imenovanih, katerih igralec se izerpavajo v večtedenskih turnejah in zato postajajo njih predstave sablonizirane in površne, ker zaradi prenapornosti potujočih vplivov skoraj ne morejo biti drugačne. Tudi organizacija njihovih gostovanj je ponavadi nenačrtna in večkrat sovpadna v neprimernih dneve. Vse to vpliva na poset predstave poleg obstoječega dejstva, da ljudje raje gledajo predstave domačih igralcev, še posebno če se po kvaliteti ne razlikujejo mnogo od gostujočih. Mi se sicer s temi trditvami povsem ne strinjamo, toda tudi to je glas s terena. Ali naj ga upoštevamo, ali ga naj poslušamo le tiste glasove, ki ustrezajo nečimrnosti tega ali onega?

Polemika o tem, kdo in kako naj piše, sloni torej na majavih temeljih. Zašla je v slepo ulico, kamor jo je zavedlo ugotavljanje kompetenc. In prav je tako, saj je to samo po sebi najbolj jasn in prepričljiv dokaz, kam zajadra vsak, ki si lasti pravico jemati v zakup kulturo in pri tem pozablja, da kultura ni sama sebi namen in smoter.

POSLEDNJI MOST

Film »Poslednji most«, ki so ga predlanskim snemali v jugoslovansko nemški koprodukciji, bomo gledali v času, ko je njegov uspeh na tujem že skoraj zmedel tiste, ki so opozarjali na to, da Nemci neodgovorno izkrivljajo resnico o naši narodnoosvobodilni preteklosti. »Poslednji most« je osvojil zapadno filmsko tržišče in nemška igralka Maria Shell je dobila v Cannesu prvo nagrado za najboljšo žensko vlogo. Ali so bile torej svoječasne negativne ocene filma preuranjene in krivične in ali je res, da je uspeh na zapadu izraz uspelosti filma, ki naj jo priznamo tudi mi?

Igralsko, režijsko in slikovno je film neke na solidnem povprečju evropske kinematografije. O režiji pravi kritika, da priča o veliki rutini, tako da je film na obrtniško-umetniški ravni, kakršne gledamo vsak dan. Formalna interpretacija najbrže ni tisto, kar bi moglo ustvarjalce filma odeti s slavo. Zato je nujno, da jim je to gloriolo prinesla vsebina in problem, ki ga obravnavajo.

Vsebina nam privede o nemški zdravnici Helgi (Maria Shell), ki jo iz nemškega lazareta v Bjelem

jezeru ugrabijo partizani in jo odvedejo v svoje taborišče, da bi pomagala ranjenim in od tifusa obolelim borcem. Prvotnemu odporu v njej sledi psihološki boj, v katerem spoznava, da so tudi »banditi« ljudje. Komandir čete Boro in mlada partizanka, študentka, ji večkrat razlagata pravični boj jugoslovanskih narodov in osvajašno napadalnost nemškega rajha. V Helgi počasi znaguje neka nedoločena človečnost, ki pa nima globlje moralne osnove. Zdraviti je pač treba vsakega bolnika ne glede na narodnost, ne glede na pravičnost ali krivičnost njegovega bčja. Pri tem Helga ne razume veličastnega boja za svobodo in neodvisnost, ki ga bojujejo narodi, katerih pripadnike je prisiljena zdraviti. Ona vzame vse to kot nujnost vojne — dva tabora se pač bijeta. Drugače tudi ne more, kajti tako so jo učili gledati na vojno njeni voditelji. In tu je vzrok, da film nima večje idejne vrednosti, čeprav so nekateri prizori, zlasti prikazi bitk, naravnost odlični.

Prav to pa je tudi vzrok, zakaj je film na zapadu uspel. Ljudomila interpretacija teme »nemštva« je seveda naletela na odprte roke, še bolj pa interpretacija jugoslovanskih partizanov, kakor so prikazani v tem filmu. Objektivnost, ki so jo hoteli pri tem pokazati Nemci, je preveč v skladu s tistim lahkotnim in površnim pojmovanjem o zanimivem uporništvu majhnega naroda, ki se »objektivno« kaže v malce naivnem malce eksotičnem, malce romantičnem in malce komičnem prikazovanju, ki izzveni sicer simpatično, toda pri tem ne žali čustev »močnejših« narodov. S tem film »Poslednji most« sicer še ne diskreditira jugoslovanske narodno-osvobodilne borbe, niti s takšno »objektivnostjo« ne žali nemških čustev. Gre pač za »kompromisno objektivnost«. Film nam sicer pove, da so tudi partizani ljudje, tako kot Nemci, in ne samo »banditi«. Film je dosledno pisan na temo pacifizma, ki obsoja vsako vojno, ne glede na to, kdo je imel v tej vojni etično in zgodovinsko prav, ali z drugimi besedami, kdo je bil napadalec in kdo se je branil.

Helga izgubi življenje na mostu, bojišču med partizani in Nemci. Oboji zapovedo ustaviti ogenj, ko jo zagledajo, toda prepozno. Helga pade zadeta od strela, ne ve se pa, od čigavih. Padla naj bi bila kot žrtev svoje človečnosti, ker je na mostu nihala med narodno in občečloveško dolžnostjo. Toda o tem nas s svojimi prejšnjimi ravnanjem ni prepričala, prav tako kot nas ves film ne prepriča s svojim zgrešenim kompromisom, ki služi bolj kot trik kot pa psihološko in etično utemeljeno dejanje.

Komisija za kulturne veze z inozemstvom v Beogradu je s pomočjo beograjskih, zagrebških in ljubljanskih bibliotekarejev organizirala razstavo pod naslovom »Jugoslovanska knjiga skozi stoletja«. Ta razstava je že lansko leto bila v Kopenhagenu in v Stockholmu, te dni pa si jo ogledujejo prebivalci Osla. Razstava je zelo uspela in je povsod dosegla svoj namen.

Nagradno tekmovanje Radia Koper

Obvestilo Delavsko-prosvetnim društvom »SVOBODA« ter ljudsko prosvetnim društvom na Primorskem!

Na prošnjo nekaterih delavsko in ljudsko prosvetnih društev iz raznih primorskih okrajev, ki se niso mogla pravočasno prijaviti in poslati izpolnjenih anketnih pol, želijo pa sode ovali v nagradnem tekmovanju našega Radia, je tekmovalna komisija sklenila podaljšati rok za prijave do vključno torka, dne 8. marca t. l.

Opozarjamo pa vsa primorska društva, ki se še želijo prijaviti k našemu nagradnemu tekmovanju, da je to nepreklicno zadnji rok! Prijave, ki bodo prispjele po 8. marcu, ne bomo mogli upoštevati!

Tekmovalna komisija bo 9. marca pregledala prijave in anketne pole ter določila vrstni red snemanja, o katerem bo vsa društva pravočasno obvestila. Obenem bo izbrala tudi ona prosvetna društva in »Svobode«, ki pridejo v ožji izbor naših tekmovalnih oddaj.

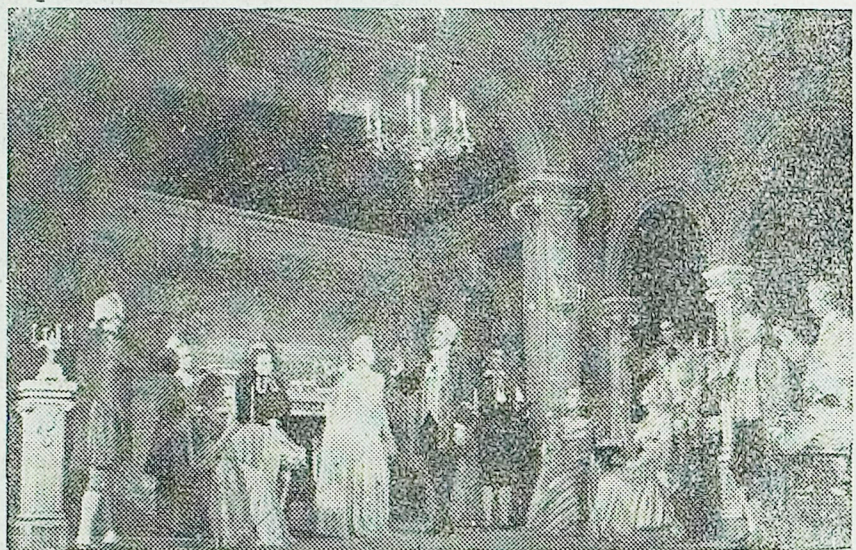
Te posebne Tekmovalne oddaje bodo na sporedu našega radia redno vsako nedeljo ob 15.00 uri — od 13. marca dalje do maja. Tedaj bo poselna ocenjevalna komisija določila tri najboljše nagrade društva ter objavila rezultate tekmovanja. Ocenjevalno komisijo sestavljajo predstavniki Glavnega odbora »Svobode«, Glavnega odbora Ljudske prosvete Slovenije, CK Ljudske mladine Slovenije, Svetov za prosveto in kulturo vseh petih primorskih okrajev ter Radia Koper.

TEKMOVALNA KOMISIJA

*

Nagradno tekmovanje Radia Koper v čast 10-letnice naše osvoboditve je med prosvetnimi društvi na Primorskem vzbudilo razumljivo zanimanje ne le zaradi lepih denarnih nagrad, s katerimi bodo nagrajena tri najboljše društva, temveč tudi spričo pogojev tekmovanja in ocenjevanja. Tekmovalna ocenjevalna komisija bo namreč upoštevala tudi pogoje, v katerih kako društvo deluje ter ocenjevala vsestransko dejavnost in poštenost društva. S tem imajo tudi nekatera manjša društva po vaseh, v kolikor so njih člani delavni in pošteno delajo, enake pogoje in izglede z večjimi društvi in DPD »Svobodami«, da pridejo v poštev za ožji tekmovalni izbor. Posebno, če taka večja društva niso pokazala vse one vsestranske dejavnosti, ki bi jo spričo boljših pogojev dela in števila članstva od njih upravičeno lahko pričakovali!

Sedaj pa pogledimo, katera društva so se do 1. marca že prijavila. (Zadnji rok za prijavo je 8. marec). Kot prvo se je prijavilo k tekmovanju DPD »Svoboda« Prešeren iz Šempetra pri Gorici, ter Prosvetno društvo »Zarja svobode« iz Bilj pri Renčah, tudi iz goriškega okraja. Poleg njih so se doslej prijavila še naslednja Ljudsko-prosvetna društva in Svobode: LPD »Sloga« Raven — Nova vas — Sečovelje, DPD »Svoboda«

Prizor iz Kreftovih »Krajskih komedijantov« v uprizoritvi GSP v Kopru

njenem »stilu« odgovorili na napad. Iz tega pa bi se prej ali slej izcimilo namesto zdrave kritike osebno razračunavanje, ki bi zasenčilo vsa druga, bolj pomembna in pereča vprašanja.

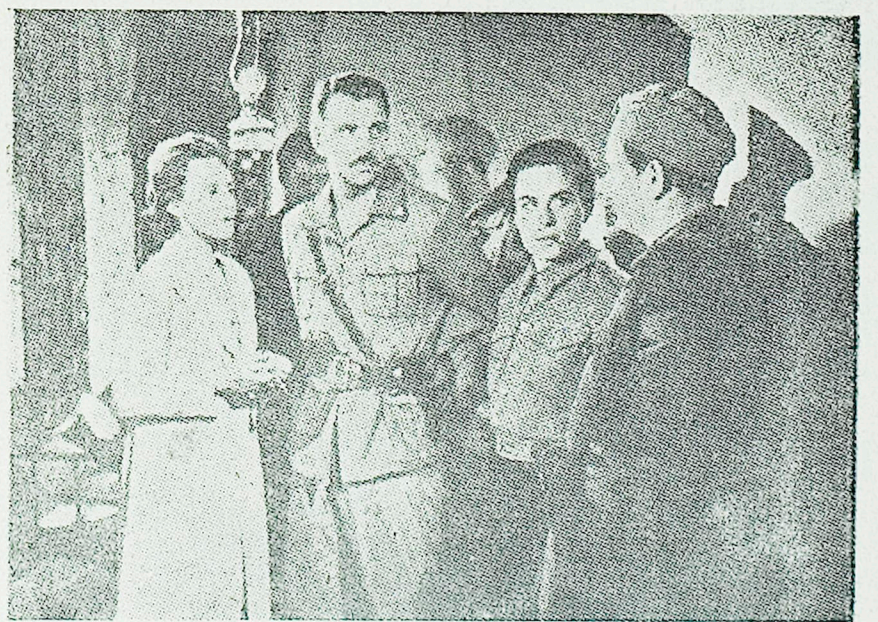
Ceprav ne nameravamo na dolgo in na široko razpravljati o tem, ali so bile kritike v Slovenskem Jadranu edino zveličavne, bi vendar opozorili na dejstvo, da so bile našim kritikam, ki so bile objavljene med prvimi, v bistvu podobne tudi kritike Radia Koper, Radia Ljubljane, Primorskega dnevnika in Ljudske pravice. Te kritike so pisali različni ljudje. Mar more to. Fleretova vsem zanikati kompetenco? Sicer pa to. Fleretova tudi ne poskuša naših kritik ovreči, marveč jih v svoji »potrpežljivosti« raje sprejme kot »nepotrebno zlo«.

Slovenski Jadran se po svoji družbeni funkciji ne more utesnjevati in omejevat samo na pisanje o vaških pevskih zborih in amaterskih dramskih skupinah, ampak je dolžan spremljati tudi razvoj GSP, pa najsi bo še tak »zakoten listič«. Slovenski Jadran izhaja v istem »zakotnem« kraju, kjer ima GSP svoj sedež in je najbolj razširjeno glasilo prav med tistim občinstvom, katerega je to gledališče namenjeno. In prav to so vzroki, da to. Fleretovi odgovorjamo v Slovenskem Jadranu in ne iščemo gostoljubja drugod.

To. Fleretova piše v svojem odprtem pismu v Ljudski pravici tudi o tem, kako pričakuje vzpodbudno, strokovno in vzgojno kritiko. Kako naj bi ta kritika izgledala, pa lahko vidimo iz njenega članka »Gledališče Slovenskega Primorja«, ki je bil objavljen v Naših razgledih 19. II. 1955. Tega prispevka to. Fleretove ni zametovati, ker izčrpno nakazuje problematiko GSP in opozarja na težave, ki spremljajo delo te ustanove. Zato je tembolj čudno, da je rabila za oporo »Pismo iz Kopra«, objavljeno prav tako v Naših razgledih dne 22. I. 1955, kjer naj bi najbrž tudi mi iskali vzorec gledališke kritike, ki bi jo potem kljub naši nekompetentnosti morda le sprejela kot »nepotrebno dobro«. Pismo »drh« v Naših razgledih piše o gledališču med drugim takole: »Tako smo torej 22. decembra gledali predstavo »Mladost pred sodiščem«. S to uprizoritvijo se je v koprskem

cem, ki se, kot to dela — drh, postavlja iznad vseh in vsega in čigar članek preveva slabo prikrito osebno razočaranje bolesterne ambicije, užaljenost »kulturne veličine«, ki med 25 let zatiranimi in zaostalimi Primorci ni mogla najti kupca za svojo »robo«, kakor ga ne bo našel nihče, ki mu bo ta »zaostalost« osnovni kapital, pa naj se še toliko sklicuje na splošno evropsko orientacijo. Petindvajset let fašistične okupacije je pustilo sledove in teh ne zanikamo. Toda ni se jih treba sramovati, ker so vsa ta leta izpolnjena z bojern tako na kulturnem kot na vseh drugih področjih; zato ta »zaostalost« ne sme biti vzrok za podcenjevanje in omalovaževanje s strani tistih, ki so živeli v boljših pogojih. Pomagati je ena, zadovoljiti svoje ambicije in se skušati uveljaviti na račun težke dediščine pa povsem druga stvar, ki nima s prvo ničesar skupnega. O tem naj razmisli — drh in bo morda našel pot, po kateri so šli premočni kulturni in javni delavci, ki so prišli po osvoboditvi v te kraje in znali izpolniti svoje poslanstvo.

Se ene stvari se moramo dotakniti v polemičnem članku to. Fleretove v Ljudski pravici. Ko je minogrede opravila z našimi »absurdno nekompetentnimi članki« (morda prišteva k tem tudi svoje, ki jih je objavila v »Slovenskem Jadranu«?), pravi, da je teren sam ogorčeno odgovoril nanje s številnimi pismi in ustno kritiko. Res je, da nimamo vpogleda v gledališko administracijo, še manj pa smo bili prisotni pri ustni kritiki. Opiramo se na tiskana dejstva: pisma, ki jih GSP navaja v svojem glasilu. Gledališkemu listu, smo jim odstopili mi. potem ko smo jih v skrajšani obliki objavili v Slovenskem Jadranu. Poudariti moramo še to, da smo res dobili precej pisem s terena, ko je GSP gostovalo s »Krajskimi komedijanti«, toda samo eno, ko je ostalo v »Meteljem« in z »Mladostjo«. Vsa pisma, ki smo jih prejeli, pa niso bila tako ugodna, da o ogorčenih protestih sploh ne govorimo, kot bi človek sodil iz tega, ker jih to. Fleretova navaja kot dokaze proti nam. Med pismi s terena smo prejeli tudi podobna terna iz Tolmina, ki ga navajamo dobesedno: »V poslednjem času so se nekatera naša amaterska gledališča tako razvila, da bi jih

Iz filma »Poslednji most«: Helga dobi nalogo, da skupaj z Milico odide na okupirano ozemlje

Problemi gospodinjskega prosvetljevanja tovarniških delavk

Sodobna žena, ne samo samo pri nas, ampak tudi drugod, zavzema v gospodarstvu vedno večjo vlogo. So tovarne, kjer je zaposlenih veliko več žena kot moških in včasih opravljajo delo, za katero so včasih mislili, da ga zmore samo moški. Toda pri tem poklicnem delu je žena obdržala dolžnosti gospodinje in ta jo obvezuje, da s pravilno razporeditvijo še naprej vodi glavno skrb za napredek in srečo svoje družine.

Toda ali bo lahko delavka, ki jo bremeni dvojna dolžnost, enako dobro opravljala vse, kar si je naložila, ali pa bo morala eno dolžnost zapostavljati na račun druge? Gotovo je, da bi vse dolžnosti lahko uspešno izpolnjevala, če bi bila v obeh svojih poklicih zares strokovnjak, ki bi si znal delo organizirati tako, da bi v skrajšanem času in z manjšo porabo energije dosegel polni učinek.

Toda dejstva so ponavadi, žal, drugačna. Žene, ki prihajajo v tovarno, so večinoma mlade in neizkušene. Preden so prišle v industrijo, so delale na polju, v vrtu ali na so opravljale bolj groba gospodinjska dela. Gospodinjstvo so jim navadno vodile starejše žene — matere ali stare matere. Torej tudi tisto malo znanja, ki ga imajo, so prejele od starejših ljudi, ki so živeli v drugačnih življenjskih pogojih, tako da so njihove izkušnje nesodobne.

Kako naj torej od take žene zahtevamo, da bo vodila svoje gospodinske dolžnosti napredno zdaj, ko je že zaposlena in so se ji bremena še nakopila? Ta problem so imeli tudi že v drugih deželah in so ga skušali rešiti z različnimi tehničnimi pripomočki, ki olajšujejo ženi gospo-

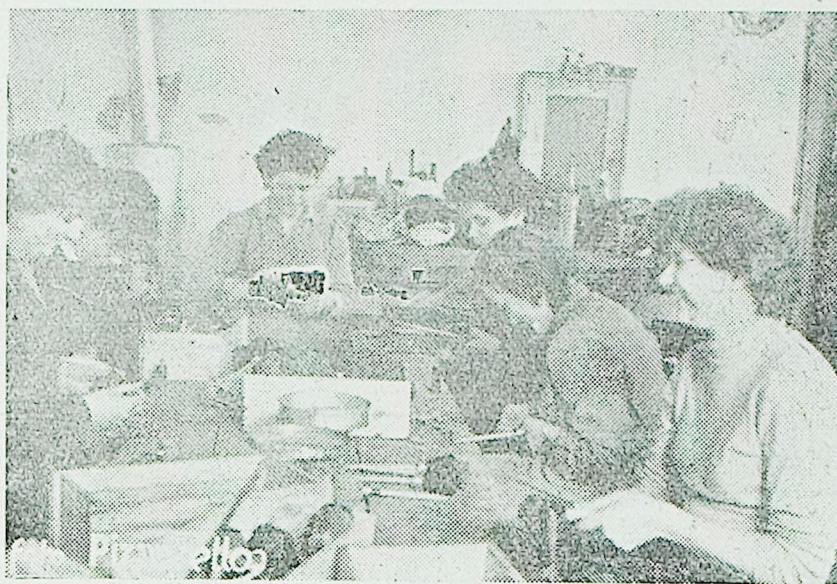
dinjsko delo. Prav s temi sredstvi smo začeli tudi pri nas (električni in plinski štedilniki, razni aparati za čiščenje, pranje itd.), toda to še ni dovolj. Gospodinjsko delo moramo znati tudi organizirati tako, da ga bomo opravili čim hitreje in pri tem porabili čim manj energije. Zato moramo poznati osnovna načela prehrane, življenjske potrebe, njihovo sestavo, hranilno vrednost in način priprave. Če bo žena vse to poznala, bo z manjšo porabo energije in mogoče tudi ceneje zagotovila svoji družini pravilno in zdravo prehrano.

Poznatí moramo material, iz katerega so sestavljeni posamezni predmeti, da znamo z njim pravilno ravnati. Vse to so elementi, ki jih mora poznati žena, če noče, da jo bo življenje v domu popolnoma absorbiralo in če se hoče, poleg gospodinjskega dela, ukvarjati še z delom v gospodarstvu ali v družbenem življenju.

Torej tako sistematsko znanje bi morala imeti vsaka žena-delavka. V ta namen bi morali organizirati tečaje, ki bi bili prilagojeni ženinemu prostemu času.

Nekatere naše tovarne so že uvidle potrebo po takih tečajih za svoje delavke in so jih tudi organizirale v zvezi z Zavodom za napredek gospodinjstva. Na teh tečajih sistematično rešujejo probleme z najrazličnejših področij gospodinjstva. Praktično pripravljajo jedi, žene dobijo navodila, kako morajo pravilno hraniti svojo družino, kako opravljati razna hišna dela, kako organizirati vrstni red dela. Prav tako jih seznanijo o temeljnih načelih vzgoje, o odnosih v družinskem življenju, o trošenju dohodkov itd.

Zgleden primer takih tovarnih je vreden posnemanja in vedno več bi jih moralo biti, ki bi uvidele to potrebo. Preko Zavoda za napredek gospodinjstva bi mnoge tovarne lahko organizirale take tečaje in omogočile svojim delavkam in uslužbenkam njihov obisk. Pri tem naj mislijo tovarne na to, da si bo napredna gospodinja, ki bo imela urejeno svoje gospodinjstvo, pridobila tudi pri drugem delu več uspeha in gotovosti. Zaradi manjše obremenitve doma, bo žena bolj mirna in bolj spočita pri svojem poklicnem delu in bo seveda tudi na tem področju imela večje uspehe.

Delavke v tovarni ščetk »Istra« v Kopru

Spomin matere padlega borca ob 8. marcu

V mrzlih zimskih nočeh, ko burja zavija in piska okrog hišnih voglov in v divjem plesu vtinči ledene snežinke, se mi včasih zazdi, da je nekdo nalahno potrkal na okno. Tako nalahno kot nekoč...

Tedaj prisluhnem... Nič! Samo snežinke se zaganjajo v šipe, gnane od silovitosti burje.

In vendar. Spomin oživi. Mati se spominja sina...

Prav tak čas je bil, ko sem pred leti, med narodnoosvobodilno borbo zaslišala lahno trkanje na okno. Takrat niso bile ledene snežinke, ni bil premražen ptič, ki je iskal zavetja in gorkote. Ko se je odmev trkanja izgubil po kotih sobe, sem jasno in razločno zaslišala:

»Mama!«

Stekla sem k vratom in odprla. Zasnežen in premražen je stal pred menoj moj sin Mirko — partizan.

Partizan. Kako mi je zaigralo pri srcu. Borec za svobodo, borec za lepši svet. Pozabila sem na nevarnost, prišla sina za roko in ga potegnila v hišo. Tiste čase je sovražnik najbolj divjal po naših krajih in stikal za partizani ob vsaki uri, podnevi in ponoči. Skrbno sem zastrla okna, da bi luč ne privabila koga v bližino hiše.

Kako mi je bilo hudo, da mu nisem smela postlati najlepše postelje in skuhati večerje kot nekoč. Kako rada bi ga bila videla brezskrbno sedeti pri mizi in večerjati, in po večerji oditi pred hišo, da bi tam zavriskal iz vse svoje mladosti...

Tisto noč se sovražnik ni prikazal v vasi. Vso noč sem čuvala, prala, sušila in šivala perilo. Zdelo se mi je, da mu šivam kot nekoč še otroku. Res, danes otroku naše borbe in naše revolucije.

Ob zori se je poslovil. Takrat nisem slutila, da ga vidim zadnjikrat, da se ne bo več vrnil. Kmalu potem sem prejela srce pretresujočo vest:

Tvoj sin Mirko je dal življenje za svobodo.

Imela sem občutek, da se bo zdaj,

zdaj vse zrušilo v meni in okoli mene. Hotela sem zvedeti, kako in kje je padel. Še ena bolečina več. Ne-

Bizjak Marija

Prva višja gospodinjska šola

Zaradi pomanjkanja kvalificiranih učnih moči se pri nas gospodinsko šolstvo razvija le počasi. Iz tega vzroka niso letos v splošne izobraževalne šole še uvedli novega predmeta »praktičnega gospodinjstva«, ki vsebuje tudi gospodinjstvo in ročna dela. Prav to pomanjkanje pa je tudi krivo, da je poučevanje gospodinjstva na kmetijskih šolah in gospodarskih tečajih v nestrokovnih rokah.

Mimo nas pa ne morejo iti številni predlogi o ustanavljanju gospodinjstvenih centrov, ki pa se ne morejo razviti, ker ni strokovnih moči. Tako reševanje gospodinjstvene problematike nujno terjaja tudi reševanje vprašanja učnega osebja.

Ze lanske leto so v Grobljah pri Domžalah ustanovili enoletno gospodinjstvo šolo, ki naj bi tridesetim učiteljicam iz vse Slovenije dala potrebno strokovno izobrazbo za poučevanje gospodinjstva. Toda praksa je pokazala, da

kje pri Črnem vrhu nad Idrijo je padel in z njim še petintrideset tovarišev. Krivci: domači belogardistični izdajalci.

Danes me tolaži zavest, da je svoje mlado življenje žrtvoval zato, da bo nam vsem lepše, da bo naš narod prost in svoboden, da bo Jugoslavija skupen dom nas vseh.

Mnogo je mater, ki ste kot jaz izgubile enega in tudi več sinov in hčera. Ne jokajte! Obrišite solze, kot sem jih obrisala jaz v prepričanju, da sem rodila hrabrega borca, ne pa izdajalca.

Ko bomo te dni praznovali naš praznik — Osmi marec — se bomo spominjale naših padlih sinov, katerih kri je začrtala naše meje. Iz njihovega žrtvovanja je vzklilo bratstvo primorskega ljudstva, bratstvo in enotnost vseh jugoslovanskih narodov.

Vzgoja v družini — velika državljanska dolžnost

Mož in žena nimata dolžnosti le drug do drugega, ampak jih imata oba tudi do svojih otrok.

Naš nov družbeni red je prinesel tudi v vzgojne nazore in poglede marsikaj novega. In pravi, s socialističnim duhom prepojeni ljudje se pokažejo takrat, ko se popolnoma zavedajo vseh svojih dolžnosti do otrok, do bodočih državljanov. Tudi država in družba se po svojih časih bolj ko kdaj koli zanima za vzgojo, še več, sama prevzema zanj odgovornost in pri njej pomaga. Kot smo tega lahko samo veseli, smo pogosto lahko tudi priča zmotnega mišljenja, da je zaradi tega manjša odgovornost staršev za vzgojo otrok v družini.

Prav gotovo je resnica, da so prednosti socialnih in vzgojnih ustanov, ki jih nudi naša država otrokom, zelo velike v materialnem in v vzgojnem pogledu. Toda žal se zgodi, da nekateri starši, če z njihovim otrokom ni vse v redu, iščejo prav zaradi tega krivca najprej in izključno v teh ustanovah oziroma pri učiteljih in vzgojiteljih in ne sami pri sebi. Kadar govorimo o pomanjkljivi vzgojenosti otrocih, se mnogi ljudje zgrajajo nad šolo, češ da ne opravi dovolj dobro in učinkovito svojih vzgojnih dolžnosti. To je seveda lahko kdaj tudi res, toda na nekaj ne smemo nikoli pozabiti.

Kadar srečamo slabo vzgojenega otroka, se moramo spomniti, da so njegovi moralni temelji že položeni, ko prestopi šolski prag. Ne moremo sicer trditi, kot so delali nekateri v vzgojstvu, da je otrokov značaj tja do sedmega leta že popolnoma fiksiran in ustaljen, toda fundiran pa je prav gotovo. Brez skupnih napravov staršev in naših vzgojnih usta-

nov je dobra vzgoja nemogoča in je jalovo delo. Tudi tisk igra pri tem pomembno vlogo. Kar zadeva starše, bi jih moral dokončno prepričati, da niso v socialistični skupnosti prav nič razrešeni svojih vzgojiteljskih dolžnosti. Socialistična družba jih pač pri tem delu ne pušča samih, marveč jih podpira in jim pomaga.

V našem družbenem redu, kjer je žena enakopraven član skupnosti, je veliko mater zaposlenih in jih bo postopoma vedno več. Naravno je, da vsak resnično napreden človek tak razvoj samo pozdravlja. Toda ta zaposlitev ne sme biti na škodo otroka, ki mora v času materine odsotnosti uživati dobro vzgojo v kaki ustanovi ali na to primerni odrasli osebi. Razen tega pa ne smemo pozabiti, da tudi s tem ni nobena zaposlena mati razrešena svojih materinskih in vzgojiteljskih dolžnosti. Voliv staršev pri moralnem vzgajanju otrok je, vsaj v prvih letih nenadomestljiv, posebno vpliv matere. Zato ni prav, da se zaposlene matere odtegujejo tej svoji vzgojiteljski dolžnosti, češ da so v službi.

Tako pojmovanje enakopravnosti in demokracije je zgrešeno in škodljivo, v družinsko vzgojo vnese zmedo in vpliva na otrokovo vzgojenost, posebno na discipliniranost. Prevelika svoboda, napačno popuščanje lahko pri vzgoji rodi prav tako slabe posledice kot prevelika strogost. Tega ne smemo razumeti napak in tolmačiti tako, da so pri vzgoji potrebne srednjeveške metode pritiska in telesne kazni, toda vprašanje je, če je re mogoče otroka vzgajati brez slehernega omejevanja, brez vsake sile, brez vseh ukazov. Do danes ni še nihče dokazal, da je prav vsak pritisk na otroka — namreč vzgojni — nujno škodljiv za njegovo osebnost. Nasprotno, vzgojni poskusi v tej smeri so se izjalovili, še več, privedli so nekatere otroke, ki so uživali tako vzgojo, celo v kriminal. Res pa je, da je še vedno veliko več otrok, ki trpe škodo zaradi prestroke in starokopitne vzgoje in zato, ker premalo uporabljajo njihovi starši pri vzgoji tisto velesilo, ki ji pravimo ljubezen.

Četudi omenjene napake in pomanjkljivosti niso obče, se vendar tu in tam najdejo in dolžni smo jih videti in skušati odpraviti.

Idrijske žene za 8. marec

Idrijske žene bodo za svoj praznik, 8. marec, priredile dne 5. marca v restavraciji »Nanos« družabni večer. V nedeljo 6. marca bodo priredile svečano akademijo, za kateri bo med drugim nastopil tudi ženski pevski zbor. Ta dan bo tudi občni zbor društva žena, ki so ga imenovali po padli borki Štefki Majnikovi. Društvo je bilo lani zelo aktivno in je organiziralo več gospodinjstvenih tečajev.

ROGLJIČKI Z MASTJO

60 dkg moke, 20 dkg masti, 10 dkg sladkorja, 1 jajce, 1 dkg kvasa, limonine lupinice, ščepec soli.

V skledo denemo moko, sol in mast, ki jo razdrobimo z moko tako kakor za močnik. Pazimo, da se testo ne segreje pod rokami. Ko imamo lepo razdrobljeno, dodamo vzhajaj kvas, jajce, limonine lupinice ali rum. Hitro naredimo testo, ga tanko razvaljamo, zrežemo v primerne oblike, oblikujemo v rogljičke in napojimo z marmelado ali orehovim nadevom. Pečemo jih v srednje vroči pečici.

Briljantno za lase si lahko sami pripravijo iz dreh delov olja in enega dela kolonjske vode.

POČITNIŠKA ZVEZA ZA VSO MLADINO!

Čeprav je Počitniška zveza mlada organizacija, si je že v kratkem času postavila svoje temelje, posebno pa še pri nas na Koprskem, kjer do pred leti sploh nismo vedeli, da so na svetu organizacije take vrste. Zato je bilo tembolj težavno vcepiti mladini zaupanje v to zvezo, ki navdušuje in pripravlja mladino za potovanja. Toda dve leti dela dijakov in profesorjev sta obrodila sadove in že lani je več kot sto članov iz našega okraja potovalo po Jugoslaviji. Nad dvesto drugih članov iz vseh strani naše domovine pa je obiskalo naše kraje. Vendar do letos so bili lahko člani PZ samo dijaki in prosvetni ter zdravstveni delavci, a največji del mladine ni mogel koristiti ugodnosti PZ niti na potovanjih in niti v prenočiščih, ki so še kar dobro in poceni organizirana po vsej Jugoslaviji.

Letos pa je s to stvarjo precej drugače, ker so na skupščini Počitniške zveze v Beogradu sprejeli predlog slovenskih počitniškarjev, da se lahko tudi ostala mladina vključi v PZ in koristi njene ugodnosti.

V takem vzdušju je potekala tudi seja okrajnega odbora Počitniške zveze v Kopru. Razpravljali smo predvsem o tem, da je treba čimprej postaviti še vsaj nekaj družin med delavsko in vajeniško mladino, kajti čas za vpisovanje je do 1. maja. Zato je prav, da seznanimo one, ki se zanimajo, da bi vstopili v PZ, kakšne so dolžnosti in pravice članov. Realne zveze.

Član PZ mora plačati letno 240 dinarjev članarine, mora biti aktiven član, vzgleden in vesten človek ter zaveden državljan; po možnosti mora čimveč potovati in se seznanjati s prirodnimi in zgodovinskimi znamenitostmi naše domovine ter z njenimi ljudmi. Da bi lažje potoval, ima na vlak in parnik v skupini vsaj petih članov 75% popusta, v skupini treh pa 50% popusta. Lahko koristi prenočišča PZ, ki so precej gosta in zelo poceni (od 30—100 din dnevno); hrano dobi v vseh važnejših centrih tudi zelo poceni, lahko pa tabori v lastnih šotorih ali pa v taboriščih, ki jih vsako leto postavlja Počitniška zveza. Naš okrajni odbor razpolaga v ta namen že z nekaj šotori, še več pa jih namerava v kratkem preskrbeti. To bi bile samo v glavnem pravice in dolžnosti članov. Vsakdo pa se lahko bolj podrobno informira v eni izmed družin, ki že obstajajo (1 v Dekanih, 2 v Kopru in 1 v Piranu; v kratkem pa bodo ustanovljene še druge).

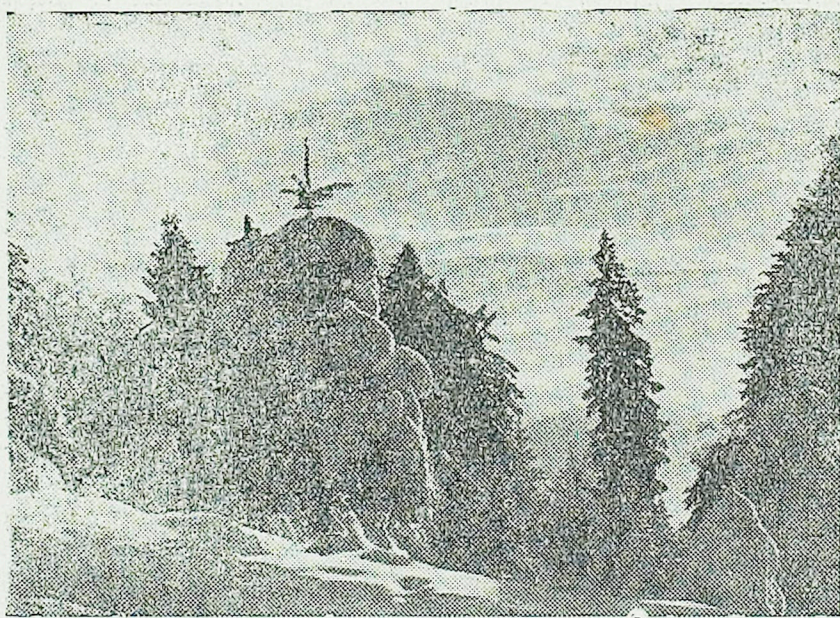
Za letos je v načrtu precej dolgih in zanimivih potovanj: dve štirinajst-dnevni potovanji po Sloveniji, eno potovanje v Bosno in Hercegovino po poteh velikih ofenziv in več tritedenskih potovanj po vsej Jugoslaviji v organizaciji Glavnega odbora Počitniške zveze Slovenije. Za primer, kako poceni omogoči Počitniška zveza potovanje svojim članom,

naj navedem, da so lani plačali člani PZ, ki so bili na tritedenskem potovanju po Jugoslaviji samo 5000 dinarjev vključno prenočišča in hrano. Razen tega lahko člani tudi sami potujejo v skupinah z avtostopom. Slovenska Počitniška zveza pa organizira še dve taborenji v Rovinju in v Bohinju. Predvideno je tudi potovanje v Avstrijo in Italijo, medtem ko Glavni odbor Počitniške zveze v Beogradu organizira tritedensko potovanje v Turčijo in Grčijo, seveda za one člane, ki so si domovino že ogledali.

Kot vidimo, je nešteto možnosti za potovanje. Treba je le nekoliko iznajdljivosti in dobre volje pa tudi ljubezni do potovanja, ki je včasih kar naporno, a se človeku izplača v tem, da vidi marsikaj zanimivega in poučnega. Predvsem pa je važno, kako bomo prišli do sredstev, kajti vsakdo nima dovolj denarja, da bi plačal niti tisto malo, ki je treba. Zato naj šolska mladina šteti in dobi v počitnicah kako zaposlitev, medtem ko si delavska mladina lahko prišteje od plače. So pa še druge poti. Predvsem mislim tu na kulturne prireditve, ki jih lahko dajo člani. Vsi člani PZ naj pomagajo prodajati srečke loterije PZ, kajti čisti dobiček le-te je namenjen krožnim potovanjem po Jugoslaviji. Ta poziv naj velja tudi za ostale, ki niso člani, a jim je na srcu vzgoja naše mladine.

Delavska mladina pa naj se čimprej vključi v Počitniško zvezo, ki ji omogoča, da potuje, spoznava lepote in zanimivosti naše domovine. Tam, kjer je deset mladincev, lahko ustanovijo družino Počitniške zveze. Člani okrajnega odbora bodo radi pomagali vsaki skupini mladincev, pa tudi posameznikom, ki bi radi postali člani naše mlade, a koristne organizacije.

H. Priboj

Pozna zima je obložila gozdove s snegom

Slabo vreme in sneg tudi pri morju

V nedeljo je nepričakovano zajeel tudi obmorske kraje mrzel val zraka. Zaznamovali smo močan padec temperature, hkrati pa je začela pihati še močna burja. Po močnih nalih je začel padati sneg, ki je pobelil vse hribe in celo morsko obrežje. Zjutraj je bila temperatura nič stopinj, vse ceste pa so bile poledenele. Poledica je zelo ovirala avtobusni promet, tako da so avtobusi in vasi okraja, v Ljubljano in Gorice prihajali z večurno zamudo v Koper. V bujskem okraju je v Umagu in okolici ponoči od nedelje na ponedeljek divjalo hudo neurje.

Burja je razsajala v ponedeljek in v torek. V Trstu so zabeležili sunek 130 km na uro, v Kopru pa največ 65 km na uro. Zaradi okvar, ki sta jih povzročila na daljnovodih slabo vreme in burja, v torek ni bilo električnega toka v vsem koprskem okraju skoro ves dan.

Burja je pokazala svojo moč tudi v Vipavski dolini, kjer je nekoga kolesarja vrgla s tako silo po tleh, da si je pri padcu zlomil nogo. Prav tako je napravila v Postojni neki uslužbenki pošte, ki jo je vrgla na tla prav pred poštnim poslopjem. Ko so jo z rešilnim avtom peljali v Vipavsko bolnico, je avto obtičal v Hruševju v visokem zamestu.

Strokovnjaki Zavoda za pospeševanje kmetijstva so mnenja, da je mraz ne bo napravil kake večje škode v kmetijstvu. V nevarnosti so mandelji, ki so bili že v polnem cvetju in zgodnji grah na burji izpostavljeni krajih.

Upamo, da so to zadnji sunki zapoznele zime. Kaže, da se vedno drži stari pregovor, ki ga izkušeni vaški vremenoslovci tako radi ponavljajo: če z rilcem ne rije, pa z repom zavije. To okušamo tudi letos.

Pred peto premiero Gledališča Slovenskega Primorja:

Georges
Roland:

ŠTIRJE ZA VOLANOM

Dne 4. t. m. bomo gledali v gledališču slovenskega Primorja peto premiero: komedijo Georges Rolanda: »Štirje za volanom«.

Kdo je Georges Roland in kakšna je njegova komedija? O avtorju se nam ni posrečilo izvedeti ničesar. Ime, pa tudi duh njegovega dela kaže, da je Francoz, in to Francoz današnjega dne. A niti iz Francije, niti iz drugih evropskih držav — kjer igrajo njegovo komedijo s prav močnim uspehom — se nam ni posrečilo dobiti o njem nobenega podatka.

Komedija »Štirje za volanom« obravnava po svoji problematiki eno najakutnejših vprašanj: vojna ali mir? To vprašanje, ki vse po zadnji vojni bolj kakor kdajkoli vznemirja sleherni življenje in ki vdira v vse naše dejanje in nehanje, je po svoji aktualnosti vsekakor prvo, ki mora najti svoj odmev in odgovor v gledališču. Gledališče je tisto, ki se mora postaviti v prvo bojno vrsto za mir.

Komedija »Štirje za volanom« prikazuje na zelo posrečen način delček pariške mirovne konference leta 1945: poveda nas v pritličje gradu, kjer zasedajo v prvem nadstropju veliki štirje. Protagonstov svetovne zgodovine ne vidimo; vidimo le njihove šoferje, služkinjo, ki jim streže, vrtnarja, ki skrbi za njihovo cvetje, — pa skrivnostno Simone, ki zaide mednje, in moža s plaščem, ki jo preganja. Toda medtem, ko gledamo zabavno igro njihovih drobnih usod, ljubezni in preprirov, zapelevanja, snubljenja in vasovanja, nas — neprestano — vznemirjajo glasovi, ki prihajajo od zgoraj in

odločajo o teh drobnih življenjih: »konferenca se nadaljuje«, »konferenca je prekinjena«, »odgoditeva« — in osebce spodaj, ki so odvisne od teh nevidnih, vedno pričujočih odločitev, se nam pričnejo spreminjati v simbole, vse bolj skrivnostne postajajo, vse bolj so nam pri srcu: bosta našla Micheline in Andre čas, da si ustvarita košček mirnega ognjišča, ki si ga pripravljata že dve leti? Bo ostala utrujena Simone, ki ji je ljubi špamec umrl za svobodo in ki se zateka k zbeganim šoferjem, v krepilnih mrkega fašističnega uzurpatorja, ki se ne pusti ubiti in se zavija s plaščem in lažnim imenom? Bo dočakal preganjani vrtnar, ki je izgubil domovino in ime, tisti dan, ko bo lahko končno v miru obdeloval svoje vrtove?

Tendenzna komada je zakrita, gledalec si mora sam ustvariti svojo sodbo. Zato naj pove vse ostalo — komad sam.

Delo je režiral kot gost režiser Fran Žižek iz Maribora.

DJURDJICA FLERE

Volitve v novopriključenih krajih

Prebivalci novopriključenih krajev v Miljskih hribih so imeli v nedeljo dodatne volitve za odbornike v okrajni LO in občinski ljudski odbor Koper-okolica. Že navsezgodaj so v nekaterih vaseh organizirali budnice. Ob sedmih so glasovale prve skupine volilcev, ki so že čakale pred volišči. Prvi so zaključili volitve že ob 11. uri dopoldne v Elerjih s 100 odstotno udeležbo. V Plavjah je do te ure volilo že 80 odstotkov volilnih upravičencev, v Božičih in Kolombanih pa 60 odstotkov. Na Skofijah so v večini volišč zaključili volitve kma'lu popoldne.

Po podatkih okrajne volilne komisije se je teh dopolnilnih volitev v novopriključenih krajih udeležilo 90,57 volilnih upravičencev. V teh številkah niso všteti volilni upravičenci, ki so bili zadržani zaradi bolezni ali drugih vzrokov in zato upravičeno odsotni. Največjo udeležbo so zabeležili v Kolombanu, kjer se je volitev udeležilo 98,28 odstotkov volilnih upravičencev.

V okrajni ljudski odbor so prebivalci novopriključenih vasi izvolili dva odbornika. V volilni enoti Skofije — Playse so izvolili tovariša Cirila Hrovatina, v volilni enoti Elerji, Božiči, Hrvatini in Kolomban pa tovariša Josipa Hrvatina. Za odbornike v občinski ljudski odbor Koper — okolica pa so izvolili Ernesta Pečariča, Viktorja Pavliča, Milo Hrovatinovo, Branka Pohlana, Ivana Kordo, Evgenija Patruzija in Alda Primožiča.

Šmarje na Vipavskem

Remontno gradbeno podjetje iz Ajdovščine končuje dela pri popravilu osnovne šole. Ta dela so bila neodložljiva, ker je bila streha na več krajih pokvarjena, tramovje pa že gnilo, tako da ni bilo več varno stanovati pod streho. Ob deževnih dneh so se morali učenci premestiti k stenam, če so hoteli nadaljevati s poukom, ker je voda pronicala skozi strop. Tudi na zunaj je bila šola potrebna temeljitega popravila. Okrajni LO v Gorici je nakazal potrebne kredite za popravilo šole. Notranja dela so že končana in so učenci zadovoljni v prenovljenih učilnicah. Mla zima omogoča nadaljevanje dela pri zunanjih okvarah. Sedaj obnavljajo glavni vhod in ograjo okoli dvorišča.

Vaščani sami pa so v spodnjem delu vasi obnovili vodnjak, zdaj gradijo še novo napajališče. S tem bo vas tudi na zunaj pridobila na lepoti.

F. K.

ANDJELKA MARTIČ:

PARTIZANKA

— Ih, kako so mi vdrl v hišo in niti ne vprašajo, ali je kaj prostora. Iz lastnega doma bi se moral človek seliti, — je godrnjal stari Ilija in pod sivimi obrvi mirko gledal po partizanih.

— Nihče te ne podi, ded. Mi se bomo že stisnili, samo da imamo streho nad glavo, — ga je mirno četni bojniar in pihal v brane roke.

— Samo da imate streho nad glavo, razširili pa so se tako, da niso mogli bolj. Nabasali ste se v robo, v kuhinjo, kam pa naj grem? Iz tega doma, stala, pa vnuki? — je jezil ded in nadaljeval: — Zakaj ne ostajete doma, — hočete imeti streho nad glavo? — v običajnih opankah je odskrpal po zamrzlem snegu v prizidek, kamor je preselil svojo družino. Za seboj je zapahnil vrata, kakor bi se s tem hotel popolnoma ločiti od ljudi, ki so nepoklicani prišli v hišo v vas.

Borci, ki so bili navajeni na najbolj navdušen pa tudi najbolj neprijazen sprejem, so se tiho razmetali po sobi. Zakurili so ogenj, ki je razsvetljeval njihove utrujene in premražene obraze. Delegat je že bral dnevna poročila, ki so jim raz-

množili v neki vasi med odmoroni. Mlada partizanka se je naslonila na zid in si česala dolge, sive lase, bolničar je štel obveze, mitraljez je z masno krpo brisal svoj mitraljez, vodnik Stevo pa je gledal, ali je ves vod skupaj.

Slame ni bilo. Tudi to noč bodo spali na golih tleh. Toda samo, da je streha nad glavo in vesel ogeaj, ko zunaj zavija divji veter.

— Ej, Stojan, lahko bi se potrudil in nam priskrbel kaj hrane, to nas bi prav nič jezilo, — je godrnjal mitraljezec in pogledal ekonomo, krepkega kmečkega fanta, znanega po besedah »naravna stvar«.

— Skoči k staremu, mogoče ti bo kaj dal, — je dodal kurir Marko, vesel, toda nezaupljiv mladenič, ki pogosto ni razlikoval med sovražnikom in nepoučenim človekom.

— Grem, naravna stvar! Toda še pogled sem nisem, — je ekonom nejevolno vstal od ognja. Trenutek je postal pred vrati, potem pa jih je odprl. Mrzel zrak mu je prekinil dih. Na nebu so kot primrznjene blestele zvezde, medla svetloba iz prizidka pa je na snegu začrtala majhen kvadrat.

— Le kako me bodo sprejeli, — je pomislil Stojan, stresel čevlje in potrkal.

— Kaj je? Spimo, — se je obregnil ded, zakašljal in z nogo brenil trinožnik. Potem je stopil k vratom. — Sršeni. Mi smo delovni ljudje. Jutri nas čaka delo. Zdaj pa spimo. Kaj je?

— Tovariši so lačni, človek dragi. Mogoče imaš malo prosene kaše in kislega jela? Karkoli, samo da jih nasitimo... Bolje se bodo lahko bili.

— Kaj me briga, kako se hoste bili. Ničesar nimam. Ne dam! Vnuka imam. Sam rahmi! — je sikal znotraj stari, okrogli obraz četnega ekonoma pa je postal vedno daljši. Zalitev mu je napolnila srce in počasi se je vračal v sobo k borcem.

— Naravna stvar. Dobil nisem ničesar. Stari je trd orh. Ne mara nas, — je rekel utrujeno.

— Zato ima rad četnike, — je ogorčeno rekel kurir in mrko gledal predse.

— Nikar tako, tovariši. Nihče mu pač ni pojasnil, kakšna je naša borba, — se je oglašila mlada partizanka, drobna in blesta. Svetle lase si je razčesala, da so ji v mehkih kodrih padali po ramah.

— Tovariši delegat, pusti me k njim. Z ljudmi je treba lepo ravnati, potem bodo tudi oni lepo ravnali z nami, — je govorila dalje in

gledala političnega delegata, ki je pri svetlobi ognja nekaj čital.

— Pojdi k njim in se pogovori, kakor to znaš, — je odobril delegat in ji pokimal.

— Kar poidi! Toda, naravna stvar, dobila ne boš nič, — je zavpil za njo ekonom, jezen ker so podvomili v njegovo sposobnost.

Nada je potrkala na vrata prizidka in potrpežljivo čakala, da ji odpro. Znotraj so molčali. Toda to ni nič hudega. Odrinila se boho tudi ta vrata, tudi ti ljudje bodo spregovorili, vpraševali in jih vzljubili, kot toliko drugih.

— Odprl, ded, mrzlo mi je pred vrati, — je prosila Nada in cepetala po snegu z raztrganimi čevlji.

— Kaj ste navali? Zakaj ne greš k njim? Nas nusti v miru, — se je jezil ded. Drugi so bili tihi. Toda kdo bi smel govoriti, če je imel besedo stari Ilija?

— Z njimi sem vsak dan. Z vami bi rada govorila.

Starca je premagal mehak glas, še bolj pa radovednost, kakšno neki je to dekle. Odprl je vrata in bil zmeden, ko je ugledal še skoraj dekletce, premraženo in naslonjeno na podboj vrat. Puška ji je visela na rami, partizanska kapa ni mogla zaščititi glavo pred vetrom in tenka, domobranska bluza ne pred mrazom. Dekle je mimo njega švignilo v zakurjen prostor.

— Ali se lahko pogrejem? — je rekla, ko je zagledala v izbi staro, dva mlada zakonca in njuna otroka. Snela je puško in sedla k topli peči, kjer je razkošno plamtel ogenj. S premrlimi rokami si je začela odvezovati vezalke na čevljih. Dekletce se je primaknilo k njej in s prav otroško radovednostjo opazovalo njene kretnje. Nada se ji je nasmešnila in jo potegnila za temno kito las. Dekletce ji je vrnilo nasmeš.

— Uh, mraz je v tej vaši Bosni, — je rekla Nada in v pričakovanju pogledala Starega Ilijo, ki si je molče polnil hrastovo pipo.

— Lahko bi bila ostala doma. Kdo ti je rekel, da se mešaj v moške stvari. Za vas žene je, da predete in tkete, ne pa da nosite puško, — je mrko odsekal stari ded.

— Kaj hočeš, ded, ko pa so še mnogi moški doma, — je namignila Nada in pri tem pokazala z glavo na Ilijevega sina, ki je zmeden nekaj popravljal na otroškem opanku.

Nastala je mučna tišina, ki jo je pretrgala mlada žena, ne da bi prenehala plesti nogavico: — Prej si rekla, da je stisnilo v tej naši Bosni. Kaj nisi ti, iz naših krajev?

— Tiho! Za tebe niso razgovori, — se je nejevoljno obregnil Ilija na snaho, toda radovedno se je zagledal v Nadino usta, da bi slišal odgovor.

— Od daleč sem. Preko mnogih

Sem in tja po Sežani

Veseli pustni dnevi so za nami, glave ohlajene, mački ukročeni, življenje poteka normalno dalje. Zdaj, ko skušamo spet trezno gledati na vsakdanja dogajanja, prisluhnimo mnenju tistih, ki jih pust ni do take mere oplazil, da bi izgubili pametno presojo dogodkov. Videli smo maskare, kar

Telovadno društvo »Partizana« je precej jih je bilo in bi nekaterim maske sploh ne bile potrebne, ker je boter alkohol napravil svoje. Na račun pustne tradicije se da marsikaj prezreti in kdor bi bil glede tega preveč občutljiv, bi se nemara še sam osmešil. Vendar, pravimo, vse kar je prav. Toile bi na primer že moralo izostati iz programa pustnih norčij: Na Pepelnico je pri notranji upravi zabrnul telefon. Nekdo javlja, da je v bivšem hotelu »Trsta« neki neznanec napravil samomor. Službujoči organ se je nemudoma odpravil, da bi storil svojo dolžnost. Tam pa so mu med krohotom pokazali mrtvega pusta. — Neposredno za tem je bil na isto mesto telefonično poklican zdravnik, ki je imel polne roke dela z bolniki v ambulantni. Neznani glas je sporočal, da je v »Trstu« nekoga zadela kap in da je pomoč nujna. Zdravnik je pustil bolnike, poslal medicinsko sestro v lekarno po neke injekcije in se naglo napotil, da bi pomagal, ako se še pomagati more. Ko je prisopihal v »Trsto«, ni bilo »bolnika« nikjer. Povedali so doktorju, da so »ponesrečenca« odnesli v gostilno »Malalan«, da bi »spremenil zrak«. — Na matičnem uradu pri občinskem ljudskem odboru so bili takisto deležni podobne potegavščine. Nekdo je po telefonu zahteval matičarja, naj nemudoma pride na določeno mesto, da bo izvršil mrliški ogled. Uslužbenka je neznanca z vso resnostjo dopovedovala, da to ni delo matičarja, marveč mrlškega oglednika. Oni pa, ki je telefoniral, se ni dal kar tako odpraviti in je prišlo skoraj do zaostrenega razjasnjevanja. Naposled se je izkazalo, da gre za pustno šalo. Neokusno in neresno je na ta način pritegovati v pustne norčije organe ljudske oblasti in celo zdravnik, ki je med tem, ko so mladi in zdravi objestneži maskaradili po ulicah in gostiščih, opravljal svojo poklicno dolžnost in se posvečal bolnikom. Zdrava, dostojna in duhovita šala je vedno dobrodošla. Vsi smo potrebni razvedrila in zato imajo pustni dnevi tudi svojo privlačnost. Vendar — kakor rečeno — vse kar je prav!

o o o

Po Sežani te dni živahno komentirajo primer samovolje vsetitve dveh družin v novozgrajeno hišo, v kateri je bilo namenjeno stanovanje za nekega industrijskega strokovnjaka. V zatišju no-

či se je ustavil pred omenjeno hišo tovorni avtomobil s pohištvom, ki so ga pričeli razkladati in vnašati v udobno stanovanje. Nič jih ni motilo, da so bila vsa vrata zaklenjena. Znali so si pomagati. Gre za dve družini, od katerih šteje ena 6, druga pa tri člane. Zaradi obupne stanovanjske stiske stanovanjski urad tem ljudem ni mogel takoj dodeliti primerenega stanovanja. Zato so si ga enostavno »dodelili« sami. Razume se, da so s tem prišli navzkriž z obstoječimi zakonskimi predpisi in bo moralo končno besedo v tej zadevi spregovoriti sodišče. Ta primer pa je te dni našel posnemalca v nekem miličniku, ki je ob priliki izselitve neke družine samovoljno »zamenjal« svoje stanovanje z izpraznjenim, katero je bilo namenjeno neki drugi večji družini. V obeh primerih so kršitelji stanovanjskih predpisov izjavili, da se zavedajo, da bodo v najhujšem primeru morali plačati po 5.000 dinarjev globe in da bo s tem zakonu zadoščeno, stanovanje bodo pa le imeli. Nič ne odreja tem ljudem pravice do primerenega stanovanja in stanovanjski urad se trudi, da bi jim ga priskrbel. Nad dve sto družin je v Sežani, ki morajo živeti v izredno težkih stanovanjskih razmerah. Nekateri imajo že po par let vložene prošnje za dodelitev stanovanja. Potrpežljivo čakajo in nikomur ne pride na misel, da bi si reševal stanovanjsko vprašanje sam na svojo pest. Zato je razumljivo ogorčenje prizadetih družin nad opisanimi primerima samovoljne vsetitve. Razen tega pomenita navedena primera omalovaževanje stanovanjske oblasti, ki si bo morala z vso doslednostjo zavarovati spoštovanje svoje avtoritete in avtoritete zakonskih predpisov.

o o o

imelo pred kratkim svoj redni letni občni zbor. Poleg statističnega poročila o številu članov, javnih nastopih in vadiateljskem kadru, so razpravljali tudi o nedograjenem telovadnem domu. Za dovršitev doma in opremo bi bilo potrebno še 12 milijonov dinarjev, kar pomeni znatno investicijo. Ker okrajni ljudski odbor v letošnjih proračunskih zadregah tega zneska nikakor ne bo zmogel, je bilo na občnem zboru sklenjeno, da bo odprtovala v Ljubljano posebno deputacijo, ki bo skušala na merodajnih mestih izposlovati podporo. Dograditev doma je vseikakor nujna zadeva. Doslej je bilo v ta namen investiranih nad 10 milijonov dinarjev in bi bilo nepravilno, da bi to lepo zgradbo, v kateri sta zdaj nastanjena peti in šesti razred gimnazije, doletela usoda mnogih nedovršenih združnih domov in podobnih objektov, ki so izročeni na milost in

memilost boljšim časom. Telovadni dom v Sežani je kulturna uslounova, ki nima samo lokalnega pomena, marveč je na njega dograditvi zainteresirano vse kraško obmejno področje. Saj bi se tukaj vzgajali fizikurniki, ki bi organizirali in gojili telesno vzgojo med vso kraško mladino in temu gotovo ni odrekati tudi velikega političnega pomena.

o o o

Naši »Svobodaši« se pripravljajo na proslavo desete obletnice osvoboditve. Udeležili se bodo tekmovanih nastopov v koprskem radiju, kakor tudi nagrajnega natečaja, ki ga je razpisalo SNG za Slov. Primorje v Kopru. Gibanje za obnovo pevškega zbora je sicer intenzivno, vendar se še ne more razviti do takih pogojev, ki bi omogočali formiranje večjega pevškega zbora. Hvale vredna je iniciativa nekaterih pevcev, ki so sklenili, da bodo organizirali pevski kvintet, ki naj bi bil kot nekako »sploščen« novega pevškega zbora. Igralska sekcija zdaj z uspehom gostuje po večjih krajih okraja in izven njega z učinkovito komedijo »Mrvti ne plačujejo davka«. Te

Pomjan na Koprskem

dni je predvidena uprizoritev veseleigre »Kurentova nevesta« in bo v tej sezoni že tretja predstava na sežanskem odru.

o o o

Na Krasu brez burje ni zdravja. Kakor koli se čudno sliši, vendar letos burje pogrešamo, ker smo je navajeni in je nekaj pristno našega. Nobena, še tako gosta megla je ne more nadomestiti. Vlažno in neprestano menjačo se vreme je prineslo s seboj vrsto raznih obolenj. Gripa, oslovski kašelj, revmatizem in išijas, vse to nas nadleguje. Nekaj razredov osnovne šole in tudi gimnazije so morali kar zapreti, pa tudi mnogo odraslih poboleva. Gre k sreči za lažja obolenja, ki jih bolniki v nekaj dnevih zmagajo, vendar težko pričakujemo ustalitev vremena, toplih in suhih pomladanskih dni, da bo zaživel delo na vrtovih, poljih in vinogradih.

-X-

LEPA BILANCA TVD „Partizan“ v Postoini

TVD »Partizana« v Postojni šteje 443 članov. Lani so imeli skupno 171.900 telovadnih ur, kar dokazuje, da so predvsem skrbeli za fizično vzgojo. Člani društva so sodelovali tudi na ljubljanskem festivalu. Ob 60-letnici ustanovitve Sokola je na okrajnem društvenem festivalu v Postojni sodelovalo 414 članov. Ob tej priložnosti je društvo prejelo tudi prapor. Pri Titovi štafeti je sodelovalo 60 članov.

Društvo goji tele panoge športa: Smučanje, orodno telovadbo, atletiko, nogomet, košarko, šah in odbojko. Smučarji so se udeležili primorskega prvenstva v Idriji in dosegli lepe uspehe. V Novi vasi na Blokah so priredili sedemdnevni tečaj in istočasno tekmovanje za okrajno prvenstvo. Atletičarji so sodelovali na okrajnem prvenstvu na Rakeku, organizirali po-

mladine iz vrst vajencev. Za to nosijo del odgovornosti posamezne množične organizacije in središčne podružnice, ki mladini premalo pojasnjujejo pomen in namen društva.

Letos čaka društvo ogromno dela. Na sporedu ima več telovadnih nastopov, med temi pomladanski in jesenski kros, na dan 1. maja mnogoboj, 5. junija društveni nastop, 11. in 12. junija udeležba na festivalu v Kopru, 22. maja telovadna akademija v Cerklji. Odbojkaši bodo sodelovali na okrajnem prvenstvu, primorskem prvenstvu in prvenstvu Slovenije v Ljubljani. Košarkaši bodo tekmovali v II. republiški ligi in sodelovali na prvenstvu Slovenije v Ljubljani. Šahisti bodo tekmovali na Primorskem prvenstvu posameznikov v Sežani in organizirali primorsko mladinsko prvenstvo v Postojni.

Naloge so velike in bo potrebno sodelovanje vseh članov in odbora, da jih bodo dobro izpeljali. Lahko se zanesemo na novoizvoljeni odbor, ki je v glavnem isti kot lani. To so možje, ki jim za uspehe v preteklem letu lahko samo čestitamo in v tekočem želimo mnogo uspehov.

D. H.

ČELO PRI CERKNEM

Pred več leti so se pri Magajnu v Čelu zbrali prebivalci tega kraja in sklenili začeti gradnjo novega kolovoza, ki bi vas Čelo povezal z glavno avtomobilsko cestro. Za delovodjo so izbrali tovariša Antona Magajna, člana ljudskega odbora Cerkno. Jeseni so začeli z delom, ki je bilo naporno in dolgo. Čez poletje je niso mogli nadaljevati, ker so vsako leto preveč zaposleni s poljskimi deli. Tako so delali več zim zaporedoma in kljub večjim težavam niso odnehali.

Pred dnevi so novi kolovoz z lepo slavnostjo izročili v promet. Kolovoz je dolg 2540 metrov. Pri gradnji so morali odkopati preko 5800 m³ zemlje, zgradili so 235 m³ betoniranega podpornega zidu, 164 m³ suhega podpornega zidu in zvrtili 210 m³. Za izvedbo tega dela so članji opravili skupno 12.398 prostovoljnih ur in 554 ur z vprežno živino. Skupno vrednost prostovoljnega dela znaša 1.058.520 din. Če prištejemo še prostovoljno pomoč ljudi iz bližnjih vasi, dobimo vrednost 1.152.120 dinarjev. Občnski ljudski odbor Cerkno je prispeval 100.000 din.

Nekateri vaščani zaslužijo priznanje, ker so nesebično pomagali in opravili veliko število prostovoljnih ur. Tako so prispevali vsaj po 1170 ur: Anton Magajna, Ciril Hadašin, Anton Obid, Anton Rojce in Ivan Gruden.

P. F.

planin in rek sem prešla, prehodila veliko cest in steza, da sem prišla do vas. Doma sem iz Zagreba.

— Iz Zagreba? Kje pa je ta Zagreb? — se je zdaj prvič oglašil Ilijin sin. Šilo se mu je ustavilo v roki.

— Ih, kaj pa vi sploh veste. Ve Ilija, kje je Zagreb. Tam daleč preko Save, na Hrvaškem. Nekoč, na semnju v Prnjavoru, je nekdo pripovedoval o Zagrebu. Pravil je, da je to veliko mesto, kjer so hiše še veliko večje kot največja v Prnjavoru. In tam, brate mili, se prav lepo živi. Ni zemlje, ki jo moraš orati in kopati, ni se ti treba mučiti z živino in ovčami, ni treba tkati in presti, vse lahko dobiš brez truda.

To mnenje ni začudilo Nade. Kolikokrat je morala tudi tovarišem četiri razlagati o življenju v mestu. Poslušali so jo nezaupljivo, če je pripovedovala o mestnih revežih, o lačnih otrocih in o ljudeh, ki nima strehe nad glavo. Koliko pa je šele morala razlagati po vaseh. Toda s svojimi besedami je približevala mesto vasi, tako da jim je postajalo bolj razumljivo in bližje.

— Pa zakaj si potem, hčerka, vse to pustila in prišla k nam? — je zašepetala starka in zakašljala na svojem trinožnem stolčku.

— Motite se, ljudje. Tudi naš človek se mora zelo namučiti, da pride do kruha in do vsega tistega, za kar

mislite, da se zlahka dobi. Malo je tistih, ki jim je dobro.

— No, zakaj si prišla k nam, ko je tako daleč? — je ponovil starkino vprašanje deček in gledal na puško, ki je bila naslonjena na steno.

Nada je molčala. Zakaj je prišla celo sem? Zakaj prenaša lakoto, mraz in težave, ki jih človek komaj zmore? O, ona dobro ve zakaj, toda kako naj to pojasni ljudem v tej zakotni vasi, kamor še ni prodrla beseda o svobodi. Kako naj to razloži otroku, ki pričakuje kratko in razumljivo besedo. Gledala je v soparo, ki se je dvigala iz njenih mokrih nogavic, potem pa je potegnila k sebi deklico in začela neštetokrat ponovljeno zgodbo, ki so jo vselej in povsod zbrance poslušali.

Nemce že poznate. Hoteli so uničiti našo deželo, naše ljudi. Ustali so klali in pobijali otroke. Take deklice s temnimi kitami in take dečke rdečih lic, kot sta vaša otroka. Četniki prav tako. O, če bi vi videli, kako so gorele vasi. Toda narod se je vzdignil. Šel je v gozdove. Partizani preganjajo te Nemce in ustaše, tudi četnikom ne dajo miru. Vsi se borijo proti njim, stari in mladi, moški in ženske, tudi otroci. Ne damo svoje domovine, kjer ljubimo vsako ped, ker je povsod kri našega človeka. Vidite, zato sem prišla celo sem...

Dolgo je govorila Nada. Ogenj je

skoraj ugasnil. Dežurni je že drugič zmenjal stražo. Čim dlje so tekale Nadine besede o veličini ljudskega trpljenja, čim več je govorila o žrtvah, ki so jih doprinesli, o ranjenih tovariših, o lakoti in žeji, o tovariših, ki so padli v nemških bunkerjih, o vseh šestih ofenzivah po obljubenih krajih, tem globlje je stari Ilija spuščal sivo glavo. Po licu mu je pritekla prva solza, ki so jo videli sin in vnuka in ded in dvignil roke, da bi jo obrisal. Njegova stara, napol slepa žena, je božala partizansko torbo, ki je ležala pri njenih nogah; sin, močan in zdrav človek, pa ni odvrnil pogleda s puške. V lica je bil blede in zdelo se je, da v njem dozoreva nek sklep. Odsel je v temni del sobe, da so slabotno dekle ne bi videlo njegovo moč, ki se jalovo troši v drobnih delih.

Nenadoma je nekdo potrkal na vrata. Ilija se je stresel, si pogladil najezene brke in šel odpirati. Prišel je desetar, ki je skrbel za stražo. Ko je zagledal bosonogo Nado, je zaklical:

— Nada, spet si se razgovorila in pozabila na stražo. Hitro, zdaj si na vrsti.

— Kaj mora tudi ona stražiti? Ali naj ona, tako majhna in drobna, stoji dve uri zunaj v tej trdi zimi? — se je zopet zjezil del, ki je gledal Nado, da si zavija noge v umazane, strgane nogavice.

— Tu je moj sin. Naj straži namesto nje, močnejši je, — in pokazal je na sina, ki je takoj skočil na noge, pripravljen da gre.

— Eh, dede, ni pomoči, mi smo vojska. Saj ni prvič, da bom stala na straži. Saj to ni nič strašnega, — je rekla veselo partizanka in vrgla puško na rame. Toploto in veliko ljubezen do teh ljudi je začutila v srcu, preprostih in dobrih; treba jim je samo znati pristopiti in jim obraziliti pravičnost borbe. Začutila pa je v srcu tudi ponos, da prav ona budi njihova srca...

Skozi veliko okno se je pritihotapilo jutro. Borci, veseli in spočiti, so stekli v dvorišče, kjer so se drgnili s snegom, kaiti studenec je zamrznil. Zbudila se je tudi Nada. Poleg nje je stal in jo nasmejno gledal deček. Roke je imel umazane in masne in ko je Nada pogledala na tla, je videla očističev čevlje, namazane z lojem in poleg čevljev nove, volnene nogavice. Radost se je razlila tudi v njenih očeh.

Vod se je pripravljala na odhod. Zdolaj na cesti se bo postrojila vsa brigada. Vodnik je hodil okrog borcev, da vidi, če je vse v redu. Prišla je tudi Nada iz prizidka. K njej stopi Stojan, z vnetim obrazom od drgnjenja s snegom. Premeteno in malce porogljivo gleda Nado:

— Naravna stvar. Vojska odhaja

lačna. Oh, kako nas ljubi ta tvoj narod!

— Molči, Stojan. Nisem šla k njim zaradi hrane, — reče Nada. Razložila sem jim, kaj je naša borba, zdaj jo razumejo in odobravajo. Hrana pa bo že prišla, če ne danes, pa jutri.

Stojan je že odprl usta, da bi ji nekaj odbrusil, takrat pa začuden obstane. Iz prizidka je prihajal stari Ilija in nosil precejšen kotel, iz katerega se je prijetno kadilo. Nekoliko se je sramoval, ko je korakal med borci in šel v hišo. Potem se je zopet prikazal na pragu. Obrvi so mu bile manj naježene kot ponavadi, stare, sive oči pa so priazno gledale vojsko, ki se je odpravljala:

— Pridite, sokoli, pridite in jejte. Skuhala vam je snaha purana, zabelila ga je z mastjo in ovirki. Ne jezite se na starca. Nepoučen človek se lahko zmoti. V srce me je ganilo tole vaše dekle. Jejte, sokoli...

Nekoliko pozneje so borci odhajali iz vasi. Na dvorišču, poteptanem od mnogih nog, sta ostala stari Ilija in njegov sin, zatopljena vsak v svoje misli. Ko je poslednji borec izginil za ovinkom na vaški cesti, je starec pogledal sina. Potem je stresel z glavo in brez očitka v glasu dejal:

— Eh, vidim dobro, tudi ti boš šel kmalu za njimi.

Smučarske tekme v Idriji

Ugodne snežne razmere so izkoristili v Idriji dne 26. in 27. februarja za smučarske tekme.

V soboto so nastopili pionirji. Razveseljivo je bilo, da so na tekme prišli tudi najmlajši tekmovalci iz Vojskega, Gor, Do'ov in Zavrta, zelo šibka pa je bila 'okrat udeležba iz gimnazije. Pri dopoldanskih tekih je med mlajšimi zmagal Rijavec Rado iz idrijske gimnazije pred Habetom Francem iz Vojskega. Pri starejših pa je zmagal Vovčina Alb'n iz Vojskega pred Erjavcem Ivanom iz idrijske gimnazije. Tekmovalo je 34 tekačev.

Pri popoldanskem slalomu pa je v mlajši skupini zmagal Alič Ivi iz idrijske osnovne šole pred Božičem Joškom, prav tako iz idrijske osnovne šole. Pri starejših pionirjih pa je zmagal Tušar Stanko iz osnovne šole v Idriji, pred Knapom Silvijem iz iste šole.

Najšibkejša točka tekmovanja so bili teki, ki jih je izvedel SD. »Rudark«. Med člani je zmagal Miklavč Vlado pred Škarabom Renatom, med mladinci pa Sedež Stanko pred Erjavcem. Mnogo tekmovalcev je med tekom odstopilo, ker so napačno mazali ali pa pokvarili smuči.

Mnogo boljše je uspel popoldanski slalom, ki je bil tehnično zelo zahteven, saj je imel na 500 m dolžine 30 vratic. Med člani je zmagal Logar Ivi s časom 1.56.4 v dvakratni vožnji, drugi je bil Miklavč Vlado, tretji pa Likar Rudi. Med mladinci je bil na isti progi

najboljši Velikajne Toni s časom 2.10.1, drugi Leskovec Boris, tretji pa Ferjančič Ivan.

Najboljši člani in mladinci so se nato pomerili še v smuku na isti progi brez vratic, kjer je presenetil mladinec Leskovec Boris, ki je v drzni vožnji dosegel najboljši čas, 27.6 sekund, drugi je bil član Likar Jože s 27.4, tretji pa Likar Rudi s časom 29.8.

To je bila zadnja preizkušnja idrijskih smučarjev pred podzveznim prvenstvom, ki bo prihodnjo soboto in nedeljo 5. in 6. marca na Livku.

Skrčen program nogometnih tekem v koprskem okraju

Zaradi neurja je bil nogometni program v zadnji nedelji zelo okrnjen. Tekmi conskega prvenstva, Soline (Piran): Šmarje ter Rdeča zvezda: Aurora, sta sodnika zaradi neuporabnih igrišč prekinila.

V Kopru je Stil premagal Padno z rezultatom 7:2, v Bertokih je pa Olimpia spet potrdila svoj sloves, ko je zmagala nad Izolo z 2:0.

Najvažnejša nogometna prireditelja je bila v Izoli, kjer je gostoval ljubljanski Odred. Kljub neugodnemu in poplavljenemu igrišču, je bila tekma tehnično dovršena, ostra, toda fair.

V nedeljo bo 13. kolo conskega prvenstva, igrali bodo — Padna: Rdeča zvezda, Aurora: Olimpia, Izola: Piran in Branik: Jadran. V prijateljski tekmi se bo srečal koprski Stil z goriškim Branikom, Aurora pa z Uljanikom iz Pule.

ŠAHOVSKI DVOBOJ V MAREZIGAH

Prejšnjo soboto je bil v Marezigah šahovski dvoboj med domačimi šahisti in šahisti iz Šmarje. Zmagali so domačini z rezultatom 12:3.

Čudodelna tekočina

(Nadaljevanje s 7. strani)

»Vss-s-s-s,« je naredila razpršena tekočina. Čakala sta, papir se je izbočil, iz podobe se je pokadilo, smrad ni postal nič hujši, natančno tako kakor prej. In — mi-jav — je skočila iz podobe mačka.

Toda — o strah in groza — naslednji trenutek je zabučalo, kakor da se je vzdignilo letalo, in vso sobo je napolnil slon!

»Presenetljivo!« je zasopel profesor in se otepal, da bi zlezel iz košare za papir, kamor ga je treščil slon. Gospa Iztepakva pa je zaopustila duri in vreščeč vso pot odbežala k svoji sestrji Agati v Spodnji Zlebir: niti toliko se ni ustavila, da bi si obrisala moko z nosu.

Mačka je skočila skozi okno in ji sledila; še vedno je mijavkala, zakaj tako jo je kazala podoba in zato menda ni mogla nehati. Slon, odločno najokornejši med vsemi, pa je stlačil svoje okorno telo skozi steklena vrata in ji tudi sledil.

»Nebeska!« je d'hnal profesor in se tako vznemiril, da so se mu vzdignili škrici pri suknji. Pognal se je za slonom, sejal naočnike po vsej poti in držal robc v roki, ker je upal, da bi utegnil slona dohiti in pustiti čudovito tekočino v njega, tako da bi se slon povrnil v podobo, vendar prav dosti upanja ni imel.

Uredništvo in uprava »Mladine« sta razpisala nagradno žrebanje za vse tiste, ki bodo do 20. marca poslali vsaj po enega novega naročnika »Mladine« s plačano naročnino vsaj za tri mesece, t. j. 120 din. Vsak, kdor pošlje večje število novih naročnikov, ima tudi večje možnosti, da bo izžreban. Naročila pošiljajte v upravo »Mladine«, Ljubljana, Tomšičeva 9/II., št. tek. računa pri NB 604-T-193.

Mali oglasi

S TAKOJŠNJIM NASTOPOM sprejememo VAJENCA za železninsko stroko in VAJENCA za drogerijsko stroko. Pogoji: dovršene 4 gimnazije ali osemletno šolo. Ponudbe poslati na Trgovsko podjetje »Mavrica«, Izola ali osebno v Izoli, Verdijeva ulica 1.

PRODAM štedilnik, električni kuhinjski aparat, dve plošči, otroški voziček in košaro. Naslov v upravi časopisa.

OBJAVA

ŠTORM Anica, poročena Pohlen, rojena dne 19. 12. 1913 v Dekan h št. 14, stanujoča v Kopru, Nova Gorška št. 5, je izgubila osebno izkaznico, izdano od Občinskega ljudskega odbora Dutovlje. Najditelja prosim, da mi izkaznico vrne, sicer jo razglasim za neveljavno.

Mednarodnega jezika

ESPERANTO

Sa lahko hitro naučite v našem dopisnem tečaju. Ako pošljete znamko za d. n. 50.—, Vam pošljemo brezplačno na ogled prve lekcije.

Zveza esperantistov Slovenije Ljubljana, Miklošičeva 7-I.

„Poslušajte in govorite“

18. LEKCIJA

Znate že kratko, trdilno odgovarjati na vprašanja: Is he here? — Yes, he is. — Are they here? — Yes, they are. — Is he going now? — Yes, he is. — Is she saying »Hello« now? — Yes, she is. — Are they taking hats of that table? — Yes, they are. — Podobno: Does Joan come to London on a train? — Yes, she does. — Does she get her letters from the postman? — Yes, she does. — Do you get your books from London? — Yes, I do. — Do they put their letters in a box? — Yes, they do. — Is he in London? — Yes, he is. — Are they in London? — Yes, they are. — Is she coming to London? — Yes, she is. — Are you taking a cigarette from that box? — Yes, I am. — Does he put his car in a garage? — Yes, he does. — Does he get his letters from his secretary? — Yes, he does. — Does he give his ticket to a man? — Yes, he does. — Do you come to London on a train? — Yes, I do. — Do you come from Brighton on a bus? — Yes, I do. — Do we take our cigarettes from our pocket? — Yes, we do. — Do they say »Good morning« to her? — Yes, they do. — Vprašanja za preteklost začnemo z besedo did: Did he go to Manchester? — Yes, he did. — Did your friend get her hat from Dublin? — Yes, she did. Vprašanja za prihodnost začnemo z besedo will: Will they put a table in this room? — Yes, they will. — Will they take it from that room? — Yes, they will. — Nadaljnji zgledi: Does he get his hat from Dublin? — Yes, he does. — Do you put your cigarettes in a box? — Yes, I do. — Did you take your coat from your room? — Yes, I did. — Did the postman give a parcel to her? — Yes, he did. — Did she say »Good morning«? — Yes, she did. — Will your friend come to your house? — Yes, he will. — Will you and your brother put a table in his room? — Yes, we will. — Will your brother and your sister say »Hello« to him? — Yes, they will. — Will you take his bag from your car? — Yes, I will. — Will Mrs. Black give his coffee to him? — Yes, she will. — Will his friend go to Paris on Friday? — Yes, he will. — Will he go on a plane? — Yes, he will. Obisk pri Greyevih. Pogovor med Joan in Tomom. — Joan: Did you go to the post office today, Tom? — T.: Yes, I did. — J. Did you put my letter in the box? — T.: Yes, I did. Did you get my book from Anne? — J.: Yes, I did. I went to her house

yesterday. — T.: Did Anne's father get his new car? — J.: Yes, he did. It came on Thursday. — T.: Is it a big car? — J.: Yes, it is. — T.: Did you and Anne go in it yesterday? — J.: Yes, we did. We went to Brighton in it. We put it in a garage and we went to the sea. — T.: Father will get his new car tomorrow. — J.: Tomorrow? — Will he get it in London? — T.: Yes, he will. — J.: Did he give his old car to you? — T.: Yes, he did. I'll go to Brighton in my car on Sunday. Will you come to Brighton in it? — J.: Oh yes, I will, and I'll put my new hat on. It's a big hat. I got it this morning. (Pride g. Grey.) Tom: Oh, hello, Father. — Mr. Grey: Hello, Tom. Hello, Joan. I'm early today. — Joan: Yes, you're early, Father. Were you in London today? — Mr. G.: Yes, I was. I went to a friend's garage. Did you get your new car today? — Mr. G.: No, I'll get it tomorrow. It's in my friend's garage now. I'll come to Northgate in it tomorrow. T.: Will you put it in our garage? Mr. G.: Yes, I will. — J.: Yes, Father. You'll put your new car in the garage and Tom will put his old car in the garden. T.: Oh no, it's a big garage. We'll put your car and my car in it. J.: Yes, Tom, it is a big garage. Two cars will go in it. You and I will go to Brighton in your car on Sunday. — VAJE. — Delajte vprašanja. Zgled: Mr.: Grey goes to his office. — Does Mr. Grey go to his office? — Yes, he does. — Mr. Grey goes to his office. — Mr. Grey will get a new car. — Mr. Breen came from Manchester. — You: put your cigarettes in a box. — You are taking your keys from your bag. — I was here yesterday. — Sedaj: odgovarjajte na vprašanja: Are you in a room? — Yes I am. — Is your radio in your room? — Will Mr. Grey get a new car? — Did the Minister come to Mr. Green's factory? — Do you get your letters from a postman? — Is Tom here? — Are Mr. and Mrs. Grey putting their hats on? — Are Joan and I putting our hats on? — Will Mr. Grey say »Goodbye«, listeners? — Thank you, listeners. I will say »Goodbye« to you now. Goodbye, listeners.

ZAHVALA

Ker se ne moremo posebej zahvaliti vsem, ki so na zadnji poti spremljali našega očeta

Vatovec Silvestra

se na ta način zahvalujemo vsem, posebno SZDL in godbi Čežarji—Pobegi.

Žalujoča družina
Vatovec

Ureja uredniški odbor — Odgovorni urednik Ivan Renko — Tiska tiskarna »Jadran« — Vsi v Kopru. Naslov uredništva in uprave: Koper, Santorijeva ulica št. 26, telefon 170, poštni predal 2 — Rokopisov ne vračamo

Celoletna naročnina 500 dinarjev polletna din 250, četrtletna pa din 130.—

Tekoči račun pri Narodni banki v Kopru št. 657-T-162

Je že hudič, ker sem sam tak starokopitež, da bi se najbrž koj vzdignil in odstopil svoj prostor mladi materi z otrokom ali pa tudi taki, ki ga bo v bližnji prihodnosti spet imela. Sicer bi rajši navil ušesa kakšnemu nadebudnemu mlečnežu in ga naučil spodobnosti, pa kaj, ko sem se pa že enkrat opeknel zaradi podobne intervencije. Tedaj sem se zaklel, da bom rajši rajžal kar stojte.

In spet do prihodnjč Vaš Vane.

Naročilnica za nove naročnike

Naročam tednik »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek _____

Bivališče _____

Pošta _____

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo položnico!

Dne _____

(Lastnoročni podpis)

VZROKI ZEMELJSKEGA MAGNETNEGA POLJA

Da se prostoviseči kosi neke rudnine obračajo zmerom v eno in isto smer, so vedeli ljudje že zdavnaj. Pozneje so ugotovili, da je ta rudnina magnetit. To lastnost magnetov so ljudje izkoristili in naredili prve kompase, ki so bili predvsem mornarjem zanesljivi vodiči. Zdaj so se lahko brez strahu podali na odprta in neznana morja. Ko se je Kolumb odpravil v Ameriko, so že vedeli, da se del magnetne igle, če le ni v bližini železnih predmetov, obrača proti severu zaradi zemeljskega magnetizma.

Kaj pa je zemeljski magnetizem? Pravzaprav si znanstveniki še danes niso na jasnem, kaj je vzrok magnetnega polja našega kontinenta. Leta 1600 je naravoslovec William Gilbert prvi izrekel misel, da je Zemlja podobna velikemu magnetu. Približno čez dvesto let je nemški fizik in matematik Karl Gauss dokazal, da je vzrok zemeljskemu magnetizmu Zemlja sama in da bi bilo magnetno polje, ki bi ga izzvala kakšna druga, zunanja sila, precej drugačno od tega, kakršno je.

Zadnja leta razpravljajo predvsem o dveh teorijah. Eno je postavil angleški fizik in Nobelov nagrajenec prof. Blackett. On meni, da vsako vrteče se telo — torej tudi naša Zemlja — povzroča magnetno polje.

Astronom Babcock je leta 1947 opazil, da imajo magnetna polja tudi nekatere zvezde, ugotovil pa je, da se jakost teh polj spreminja. Po Blackettovi teoriji bi bila to posledica neenakomernega vrtenja. Astronomi v to seveda ne

verjamejo in tako je izgubila ta teorija na svoji trdnosti.

Druga, Elsasser-Bullardova teorija pa govori, da je magnetno polje Zemlje posledica električnih tokov v njeni notranjosti. Zemeljsko jedro ima radaktivne elemente, katerih razpad tvori dovolj toplote, da tekoča notranjost Zemlje nenehno kroži. Toplejši del tekoče gnote se dvigajo, manj topli se pa spuščajo; tako se notranja masa jedra vrti hitreje od zunanje. Stvar se zdi težko razumljiva, toda če pomislimo na dinamo, jo lažje doumemo.

Lani je odpotovala ekspedicija britanskih znanstvenikov, ki bodo na področju Atlantskega, Tihkega in Indijskega oceana merili in zbirali podatke o spreminljivosti magnetnega polja na Zemlji. V ta namen so iz nemagnetnega materiala zgradili deset metrov dolgo jahto. Merjenja bodo trajala sedem let.

Premični nebotičnik

V Chicagu so začeli graditi nebotičnik, ki bo stal na ogromni globlji plošči. Plošča se začne premikati, čim sprožimo električno stikalo v vratarjevi loži. Ta draga novost nam služi za to, da bi bilo prečelje stavbe venomer obrnjeno k soncu, v slučaju nevihte pa v nasprotno stran od smeri vetra.

Če se bo to obneslo bodo po tem načinu gradili nove bolnice. Tako bodo imele bolniške sobe vedno dovolj sonca.

Tensing padel na izpitih v švicarski planinski šoli

Nepalski šerpa Norkey Tensing je 29. maja 1953 skupaj z novozelandskim čebelarjem Hillaryjem osvojil najvišji vrh sveta — Mont Everest in se trinajst mesecev pozneje vpisal v planinsko šolo Rosenblau v Švici. To bi se zdelo marsikomu smešno, vendarle je imel Tensing pri tem svoje tehtne vzroke. Novoustanovljeni indijski Planinski institut v Darjeelingu mu je namreč ponudil mesto predavatelja.

Najboljši učitelj vodičev, A. Glatthard, je sam prevzel dolžnost, da pokaže Tensingu in njegovim sotovaršim švicarsko tehniko vzpenjanja.

Od sedmih šerpasov, ki so prenesli več kot 30 kg težke tovore nad 6000 metrov visoko, je naredil izpit samo eden! Tensing, ki je stal na najvišjem vrhu sveta, ga ni naredil! A. Glatthard ne vidi v tem nič nenavadnega; zapadnjaški način vzpenjanja je bolj akrobatski in posveča več pozornosti slogu, kakor vzhodnjaški.

»Šerpasi gledajo, da se pri vzpenjanju čim manj naprezajo; oni ne plezajo iz športnega užitka, njihov cilj je vrh«, je rekel o njih Glatthard.

»Zdaj se vračam domov v Nepal«, je rekel po izpitih Tensing razočarano. »Tam prav dobro vem, kako naj se povzpem do vrha«.

Posebna priprava imenovana »teleforskop« bo v bližnji prihodnosti omogočila več zdravnikom hkrati, da bo lahko vsak pri svojem aparatu preiskoval bolnika. Rentgensko sliko namreč prenaša kombiniran televizijski aparat. Prednost tega aparata je še v tem, da bolnik lahko tudi sam vidi sliko svoje notranjosti. Tako je tudi zdravniku olajšan pregled, ker bolnik lažje sledi njegovim navodilom.

Črnski obredni in bojni plesi so pogostoma izredna manifestacija atletskih sposobnosti, ki jih zmore le tisti, ki je od mladih nog redno »trenirale«. Pri obrednem plesu nekega plemena, ki živi v Keniji, ne pomeni nobeno posebno trikatni salto. Vendar pa so tisti, ki zmorejo tak vratolomni ples, člani od vsega plemena, ki se zbere ob taki priložnosti okrog svojih plesalcev. Na sliki prikazuje obrednega plesa.

ŽIVI MRLIČ

Pred tremi leti so na kliniki v Bruxellesu operirali enaindvajsetletnega Norvežana, ki še danes leži v popolni nezavesti.

Med operacijo mu je otopedalo srce, zdravnik so poskusili vse in čez nekaj minut je začelo srce biti. Po uspešni operaciji bi moral ostati v bolnici še nekaj dni, a tragičen slučaj je hotel drugače. Prešle so ure in ure, toda mladenič je bil še vedno v globokem snu. Srce je delovalo normalno in tudi dihal je enakomerno.

Prišel je dežurni zdravnik. Skušal ga je zbuditi z amoniakom in injekcijami. Vsi poskusi so bili zaman. Poklicali so znanega zdravnika, Nobelovega nagrajenca, profesorja Heimansa. Tudi temu ni uspelo, da bi ga prebudil, pač pa je prišel po mnogih poskusih in opazovanjih do zanimivih ugotovitev, ki so za medicinsko znanost velikega pomena.

Pri popo'nem prekinjenju krvi, ki prinaša možganom kisik, je najprej zadeja zavest, ki izgine čez štiri ali šest sekund. Možgani začno že po eni minuti pomanjkanja kisika propadati in ožirati, medtem ko vzdržijo ostali organi brez kisika trikrat več, ne da bi pri tem utrpeli kakšno škodo.

Če bi vedeli to pred tremi leti, bi bil nesrečni Norvežan gotovo rešen.

Detektor laži

Priznanja, izsiljena z mučenjem, niso nikdar zanesljiva, ker žrtev marsikdaj prizna vse, kar hočejo od nje, samo da se izogne nadaljnjim mukam. Zato so kriminalisti že dolgo sanjali o napravi, ki bi avtomatično registrirala osumljenčovo krivdo ali nedolžnost.

Pravijo, da so rešili v zadnjem času to vprašanje zdravniki. Napor za laganje vzbudi v organizmu gotove reakcije: hitreje bitje srca, zardevanje, pobledevanje, znojenje dlani. Te znake lahko strokovnjaki registrirajo s posebnimi aparati, ki jim pravijo »detektorji laži«.

Osumljencu dajo preko prsi »pnevmatični pas«, ki je zvezan z

napravo za zaznavanje sprememb v delovanju dihalnih organov. Na dlan mu nataknejo posebne rokavice, ki zabeležijo tudi najmanjšo količino znoja, okrog zapestij mu pa pripnejo elastično vrstico spojeno z aparatom za merjenje krvnega pritiska.

Strokovnjaki pravijo, da lahko s temi pripravami točno doženejo, na katera vprašanja odgovarja osumljenec po resnici in na katera se je zlagal. Prav tako trdijo, da ni človeka, ki bi bil tako hladnokrven, da bi mogel preprečiti izdajalsko reakcijo svojega organizma.

Najmodernejši »detektorji laži« pa lovijo in zaznamujejo električne utripe možganov. To je neke vrste »stroj za čitanje misli«. Te uporabljajo danes v atomskih inštitutih vojaškega značaja in v borbi proti tujim agentom in vohunom.

TV zveza med Londonom in Moskvo

Tehniki BBC proučujejo možnost televizijske povezave med Londonom in Moskvo. TV linija naj bi šla preko treh držav, Švedske, Danske in Francije. London-ska in moskovska televizijska postaja bi imeli v ta namen posebne oddaje. Moskovski postaji je baje pred kratkim že uspelo prenašati svoj televizijski program dač v Sibirijo.

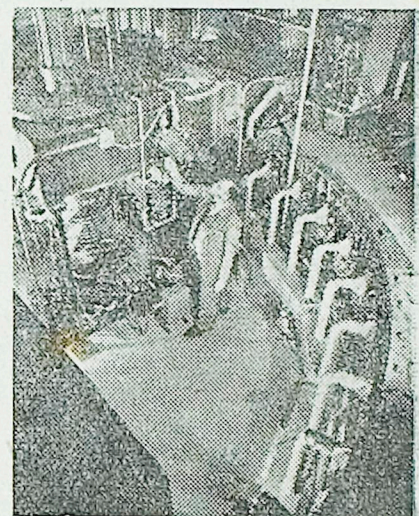

Posamezni spački niso posebna redkost. V naravi večkrat srečamo živali z odvisnimi udi in podobno. Pred kratkim pa se je v severno ameriški državi Ohio dogodil čuden primer, ki je izzval med znanstveniki izredno zanimanje. V mlakah so se pojavile cele skupine šest in osem nožnih žab in če si znanstveniki še bolj razbijajo glavo, ne morejo najti vzrokov, ki so dovedli do te množične anomalije. Na sliki vidite eno teh žab, ki jo je narava »obdarila« kar s tremi pari nog.

Borba proti rji

Britanci so preizkusili nov postopek proti rji, s katerim bodo obvarovali pred korozijo podzemne dele kovinskih konstrukcij, dele ladij, ki so pod vodno gladino, predvsem bo pa to važno za ohranjanje podzemeljskih naftovodov.

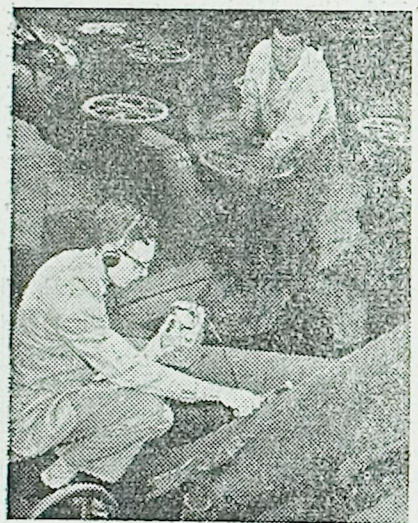
Rjavenje nastaja zaradi naravnega električnega toka, ki nastaja med zemljo in kovino. Da to preprečijo, postavijo v zemljo elektrodo, medtem ko predstavlja kovinska konstrukcija vlogo nasprotnega pola: med njima je dovolj električne napetosti, da preprečuje rjavenje.

Atomska raziskovanja ne zahtevajo le velikih umskih naporov fizikov in drugih znanstvenikov, marveč tudi ogromna materialna sredstva. Ciklotroni, beatroni in podobne naprave, ki jih imajo v modernih atomskih laboratorijih, stanejo težke milijone in celo milijarde. Zato ni čudno, če si jih lahko privoščijo le velike in gospodarsko močne države. Kako izgleda taka naprava vidite na sliki, ki prikazuje orjaški beatron laboratorija za radijska raziskovanja na kalifornijski univerzi. Tehta 10 tisoč ton in na sliki ga je videti le pičla četrtnina.

V minuli vojni so imele veliko vlogo posebne vrste vojnih ladij, ki jim pravijo letalonosilke. To so velike ladje, katerih krov je popolnoma raven in urejen kot manjše letališče. Letala lahko iz nje vzletajo in se tudi spuščajo, tako da je taka ladja pravzaprav plavajoče letališče, ki pa ima to prednost pred navadnimi, da se lahko premika. Največje letalonosilke lahko sprejmejo po več sto letal. Po navadi so to manjša lovna letala z majhnim akcijskim radijem, ki se sama ne morejo spuščati na daljše potoke. Zato jih z letalonosilko čim bolj približajo kraju, kjer naj bi letala izvedli svojo operacijo. Na sliki vidite helikopter, ko se spušča na krov letalonosilke. Lahko pa tudi opazite komandni most, ki je potisnjen popolnoma na bok, da ne ovira »prometa«.

Vzporedno z novimi bombami vseh vrst in drugega atomskega orožja, vse bolj uporabljajo izsledke nuklearnih fizikov tudi v industrijske in podobne uporabe radioaktivnih delcev pri raznih merjenjih. Tako na pr. hočejo namene. Zlasti se je dobro obnesla ugotoviti izmenjavo in reden obtok olja pri nekem stroju, primešajo olju nekaj radioaktivnih delcev, nakar s posebno pripravo ugotovijo, s kakšno hitrostjo in kako se gibljejo. Petrolejska industrija uporablja podoben način za razlikovanje posameznih vrst nafte in njeno hitrost na posameznih delih v naftovodih. Na sliki vidite tehniko pri tem delu, ko z občutljivim Geigerjevim števcem kontrolira pretakanje nafte po cevih.

Znamka
10.— din

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

K O P E R

Santorjeva 26 - Poštni predal 2